

subotički dvojljednik

Tao Yuan Ming

KRIZANTEME

*U kasnom sjaju procvale
krizanteme:*

*Ubirem ih, još rosa na njima blista.
Da uživam u potpunoj ih čistoći,
Samotan s jedohuz kapljice vina
čista.*

*Zapada sunce, zvjerke na počinak
idu,*

Ptica se jato u šumu noćit sprema.

*Daleko svijet je s brigom i nemirom
svojim.*

*Nalazim život tamo, gdje varke
nema.*

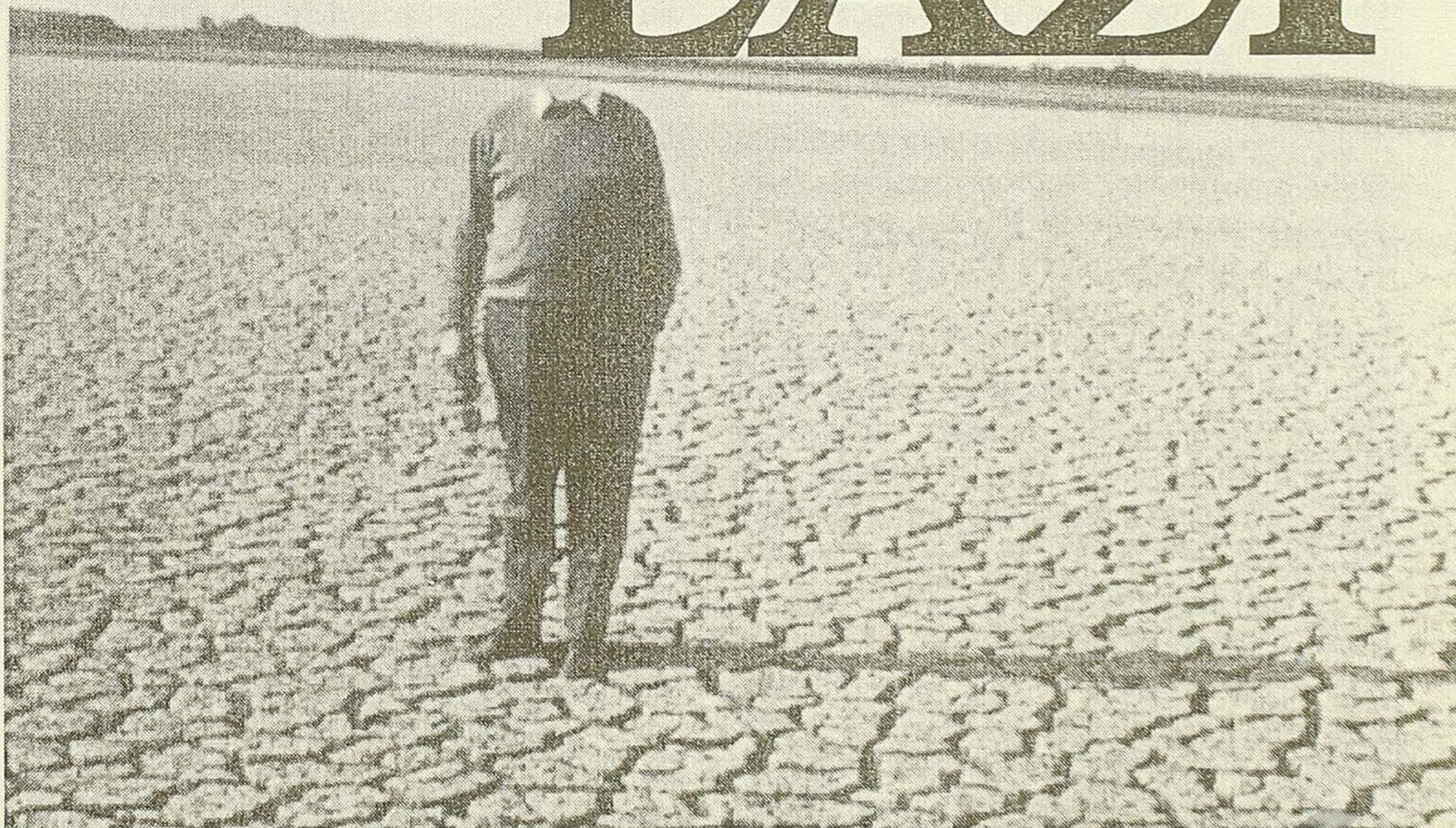
ina VI. * broj 103 * 18. studenoga * cijena 7 dinara

Jesensko proljeće

ZEMLJA IZORANIH

LAŽI

Trajalo je dugo. Vrijeme je istjecalo. Klepsidra se opasno praznila. Rješenje se još nije našlo. Velika se prijevara spremala. Sve se pokazalo jednostavno. Klepsidra se morala okrenuti za 180 stupnjeva. Lako je reći Klepsidru okrenuti, no trebalo je naći mjeru između Praga i Bukurešta. I mjera je našla, pokazalo se djelom da akcija «juničkog» naroda daleko nadilazi svoju političku misao, nemoćno stanje između silnih obnova i pokušaja otvaranja već otvorenih rana. Više nisu vjerovali ni u samu prijevaru. Vokabular kojim su služili odavao je njihovu nemoć i strah pred golom relnošću. U riječima, punim mržnje, predstavljali su se zbilji, ti ljubitelji laži i stranih plaćenika; htjeli su samu naciju i društvo dovesti do katastrofa, lišiti čovjeka ljudskih slobodnosti, zatvoriti narod da se u njemu obmana guši. Njihovo političko izmišljanje i stvaranje prevazišlo je granicu svoga razuma. Bila je to priča koja se morala dokončati. I ovaj svijet rezignirano od nas digao glavu, okrenuo glavu, dogodilo se nešto kao proljeće. I zemlja je od težine laži popucala, proplakala, i tek poput vulkanske erupcije oslobodila smo obogaćeni zajedničkim imenom jedan politički krik, pun osjećanosti. Bilo je dosta svega, ali mi smo da treba trpjeti do

oslobodenja. Iznenada nakon toga na ulicama, na licima ljudi bili su registrirani osmjesi. Na ovim prostorima smijeh je bio rijetka i natprirodna pojava. A da je to njihovo "otvaranje" još malo potrajalo ni suze ni plač ne bi imali nikakvog značenja. Našao bi se netko, a oduvijek su imali nekog koji bi narodu objasnio da su suze, smijeh, radost... uvozna roba i da se moramo stidjeti i suza i smijeha, jer to su izmišljotine Zapada. Da je ovo njihovo izoravanje zemlje lažima još malo potrajalo, stidjeli bismo se djece, okretali glavu od bližnjih, jer ne bismo mogli objasniti ni sebi ni drugima kako je sve to bilo moguće. V.S.

KUT

ON

Mrak, sve odlazi u mrčno mračne sps
prostore

Iza kuta sagorjele svijeće nazire se
nada

Jednog u nama zgaslog mraka prije
jula.

I onda ružičasti plamen svijeće
Svojim svjetlo bronca.

O bronci bronca bronca,

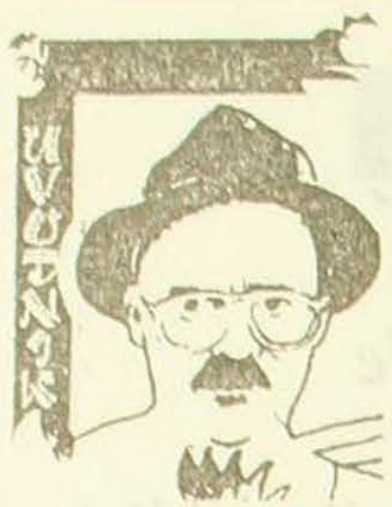
Ne čuju to oni. U ušima im odzvanja
Animalni krik u ritmu

Prevare prevara prevare
104 posto puta.

V. Sekelj

X x Y = JA

Sada i ne tako davne 1994., sredinom ljeta, pokrenuli smo subotički dvotjednik «Žig». Bilo je to vrijeme govora mržnje, nacionalne netrpeljivosti, uništenja duha i poniženja duše. Velike novine, s rijetkim izuzecima, tragale su krampom za istinom u cilju da ojačaju moć nekolicine, te da narode i susjede nahuškaju jedne protiv drugih, po mogućnosti do krvi. Na žalost, u tomu su uspješno uspijevali. U to vrijeme pojavljuju se «male» neovisne novine diljem zemlje, njegujući kritičko novinarstvo šireći i proklamirajući građanske ideje, s uvjerenjem da se laž mora umoriti i da će pravda kad-tad progovoriti jezikom zakona, a istina dobiti svoje mjesto u jednom humanijem i ljudskijem poretku stvari. Pisali smo odvažno, doličnim jezikom, znajući da i mali tekstić može biti presudan, kako za izlaženje novina tako i za nemale nevolje tekstopisca. Pisali smo po savjesti, što ne znači da ponekad nismo i griješili, no te greške su u velikoj mjeri bile determinirane uvjetima u kojima su novine nastajale i načinom na koji su bile pripremane. Jer, između straha i hrabrosti granica je fluidna. Neprepoznatljiva. Ipak, najčešće smo griješili kada smo pisali u strahu. Kada smo pisali hrabro, ne misleći na moguće posljedice, istina je pobjeđivala. Za jedno drugo vrijeme na taj smo način mnogo toga spasili. Vrijeme se tih tekstova neće stidjeti. Bez lažne skromnosti možemo reći: na liniji borbe protiv mržnje i laži i državnog prodavanja magle bio je i «Žig». Istrajavali smo na ravnoteži između demokracije, pravde i slobode; na ljudskoj harmoniji pojedinca i kolektiva, države i društva. Izlazili smo s ubedenjem da će plemenita pobuna negirati izopačeni red, stvari, pojava i ličnosti i vremenom nužno dovesti ih u red zakona, mira, reda i pravde. I onda, nakon 101. broja (nazovimo ga NATO broja), jednostavno smo se zamorili. Došlo je do zamora materijala. Točnije, iskrenije, zamorio sam se. Nastupio je prelom između ja i mi. Lošeg odnosa između odgovornosti prema samome sebi i odgovornosti prema drugima. Nastupilo je jedno totalno zatvaranje, bjekstvo u osamu, do urušavanja identiteta, tehnički do raspada sustava. Ne nalazim da je uzročnik tom bjekstvu bio u brojnim fizičkim prijetnjama, neugodnim telefonskim razgovorima, psovačkom etiketranju na javnim mjestima i sličnim neugodnostima. Primjerice: «U ime naroda, po članu tom i tom, stav taj i taj». Tih neugodnosti bilo je i ranije i to u čupavijim vremenima.

jer, izdavati hrvatske novine u ovoj inače izvikanoj tolerantnoj sredini nije bilo veselo. Danas uvidam da je do raspada nužno moralo doći. Pa oni (On) su nas desetak godina planski trovali. Biti i ostati intelektualac u većim sredinama je lakše, mada ne mislim da je i lako, a u malim, dopustite da svoju malenkost, bez obzira i s obzirom na sve, smatram intelektualcem, neprispodobivo je teže i opasnije. Uostalom, u ovim vremenima tko nije malo skrenuo teško da je bio normalan. Jasno, ako nije bio član JUL-a ili SPS-a. I nije onda čudno što nam se ovo proljeće u jesen dogodilo i krenulo iz malih sredina. Tamo su stege veće, i uz nove klince oni brže i žešće pršte. Dobili su pravo usmjerenje. Istina, usmjereneje koje se tek sada treba staviti pod kontrolu, ako nam je stalo do višega reda stvari, kako i ovoga puta mogući nered ne bi proglasili redom. Izazov je sada još i veći, naznake lažne slobode i kvazidemokracije se u novostvorenim okolnostima teže identificiraju, u ono vrijeme biti oporba bio je, zahvaljujući njima, moralni imperativ pojedinca koji drži do svog digniteta i integriteta. Pobjeda oporbe nakon izbora je zasluženo bezobrazno velika i to se ne smije pretvoriti u suprotnost. Od gotovine praviti veresiju, a što bi bila kočnica daljnjeg demokratskog razvoja društva. No, osobnom krivnjom, a to je, čini mi se, usud malih novina da često ovise od jednog ili malog broja ljudi iz iks puta ipsilon jednako ja, dvotjednik se umirio. Mea culpa. Nije ovo opravdanje, niti naknadno posipanje pepelom, to je stanje fakata.

I onda kada vas nema (a nije šala, u međuvremenu su me proglasili da sam umro, neki su me oplakali sa suzama, a većina bez suza), mnogi zamjećuju da vas nema. Nedostajete, falite. A teško je oksidiranu macchinu pokrenuti; škripi stenje, opire se i ne da. No, pritisak da nastavimo bio je veći. Odlučili smo nastaviti.

Tako poslije dulje pauze «Žig» nastavlja izlaziti s uvjerenjem da će kritičko novinarstvo i kritički odnos u odnosu koji se odnosi u nastupajućem razdoblju biti bitniji i teži. Izazov je velik. Tješimo se da ni ulog nije mali.

Nakraju ovoga uvodnika želimo se ispričati čitateljstvu, suradnicima, sponzorima, fondacijama, koji su do sada pripomogli u izlaženju dvotjednika.

Uz vaše razumijevanje i pomoć, idemo otporom u susret novim promjenama, promjenama koji se tiču korijena bića. Jer otrova je mnogo. I više. **Vojislav Sekelj.**

SSSSSSSSSTRUJA

Mrak je ove godine baš rodio

U novozapočetoj demokraciji obični građani raspoznaju se po grupama. Umjesto «Faljen Isus» pozdravljaju s «Koja si grupa?» S obzirom na obzir da dispečerski centri neuvjerljivo točno priopćavaju vrijeme kada će koja grupa ostati bez one stvari, mislimo jasno na struju, točnije električnu i to Teslinu trofaznu energiju (da je znao da na fitalj korak do ulaza u novo stoljeće tu vrstu struje imati nećemo; lip izraz, imati nećemo, ili samo tek na fićok, ne bi je ni izmislio, tek da se ne «falimo» pred ostalim ostatkom svita), iz tih razloga a sasvim drugih pobuda uredništvo «Žiga» je odlučilo, opredijelilo se da svojim čitateljima donese preciznu satnicu kada će ostati bez one stvari. Idemo redom.

Grupa: A Rh + (-) Isključenje svakih dvadeset minuta.

Grupa: B Rh (+) - Uključenje svakih dvadeset minuta

Grupa AB Rh - + Po slobodnom izboru potrošača (razumljivo ako ima pri ruci svijeću)

Grupa O Rezus faktor, SPS, podgrupa JUL se ni ne uključuje niti isključuje. Njima je svejedno, a u mraku se bolje snalaze.

Grupa: Dedinje, rezus faktor Topčider i ostale kovnice zlata na pogon prevare, zbog kazne jedno vrijeme ostaju u trajnom mraku. Ovo nema veze sa moralom niti sa savješću.

P.S. Od kada se vrijeme na dvadeset minuta mjeri, zavisi od izlaska «Žiga», a što na dvadeset minuta? Željeli smo biti precizni. Kada se 60 podijeli na 3 to je 20. Provjerite.

32. XIII. 1346. (srednji vijek, polovica stoljeća. Subotica). (b.s.)

18. studenoga 2000.

broj 103

Izdavač: HKC "Bunjevačko kolo"

Preradovićeva 4

24.000 Subotica.

Tel./faks: 555 589

žiro račun: 46600-678-7-3551

Glavni i odgovorni urednik:

Vojislav Sekelj,

Tehnički urednik:

Drago Poljaković,

Uredništvo:

Mirko Kopunović, Tomislav Žigmanov.

Priprema: Wizartdizajn Subotica

Tisak "Globus" Subotica

List je registriran kod Ministarstva za informiranje Republike Srbije

pod brojem 1620 od 25. travnja 1994. g.

Izazi svake druge subote.

MRAKSITI PREVARANTE, NEGO ŠTA!

Happy the people whose annals are
lak in history books. Daleko smo još od
aja sreće kako ga je u nekoliko reči
enisao Carlyle*, još uvek proizvodimo
robavljivo velike količine istorije, što
ei objektivno obara cenu: ko danas ne bi
srećan da ima struje koji sat duže? O
ei sam pisao u ovoj rubrici samo koji
ec pre poslednjeg rata u seriji koje smo
čanstveno izgubili. Ili bedno dobili,
br prepuštam čitaocu. Sve ne
tvujuć u njima, osim pomenutog
ednjeg, ali nakon njega smo barem
v svet prinudili da potpišu našu
tulaciju.

isao sam, dakle o sreći, parafrazirajući
vic o velikom Joeu koji (samozvano)
ai malog, govoreći o nadi da će i
ozvani zaštitnici naših interesa
ično odustati. Ako je to vic, kod nas je
odneo šalu. Možda se nekom i učinilo
u samozvani zaštitnici naših interesa i
itih budelara 5. oktobra uzmakli, ali
e grdno vara. Ta žgadija je uporna, ne
e ni po cenu naših života. U poređenju
jom, čak i uporni, na smrt opasni
an koji se iznova rađa u svakom
m nastavku "Osmog putnika". Deluje
t običnog komarca: dosadan jeste, ali
uštini bezopasan.

eni sa snagama mraka

naj jedan bager pred skupštinom, za
e očito bio nedovoljan, a sva je prilika
bi bilo dovoljno ni svih 5.675 bagera,
liko ih je "Otpor" prebrojao u zemlji.
što im nije uspelo tokom više od jedne
nije, čak ni uz pomoć nadmoćne
logije koju je po našim glavama
pao NATO, stigla je sada: zemlja je
čno u mraku. Došli smo u situaciju u
se oni najbolje snalaze. Ako je do
ko sumnjao, sada je to valjda jasno
Sunce: suočeni smo sa snagama
a. Mrak je ono što su prizvali u
č, pokušavajući da nas uvere da smo
nasamareni one nedelje krajem
mbra. Da smo zaokružili pogrešne
ve, kao da nismo konačno naučili
i, sabrati dva i dva, što kod njih nikad
ilo četiri da smo izabrali pogrešne
e sve same nesposobnjakoviće. Koji
nemaju kako da iz prazne kase koju
sledili zakrpe sve finansijske rupe
su za sobom ostavili prethodnici,
očevi nacije koji su se ubili od brige
oje podanike. Poput ovdašnjeg
ora, koji je ponekad jedva skuckao
hiljada maraka mesečno, dok se 700
vih radnika koji trenutno nisu imali
traže u pogonu, baškarilo kod kuće

sa basnoslovnih 18 maraka u džepu.

Mrak je ono što bivšima treba, kako bi i
podanicima prosvetlili um i pokazali da
nije sve izgubljeno, još ima šanse da se
poprave, mogu uoči Božića da se vrate na
pravi put i svoje poverenje daju onima koji
su toliko brinuli o njihovoj sudbini da su je
umalo zapečatili. U mraku smo dakle, i ako
nas to ne natera da konačno zaista
progledamo, spasa nam doista neće biti.
Ovo oko otvaranja očiju mnogo se više tiče
onih kojima smo za naredni period poverili
državu na revers. Lično me baš briga ako
oni ne haju što ih prave budalama oni
kojima je mesto, da se poslužim Čankovim
rečima, "jedino u zidnim novinama
mitrovačke kaznionice", al narod je,
zaokruživši njihove brojeve, sklopio sa
njima dil, potpisao ugovor. Dve su
suštinske stavke tog ugovora: osloboditi
zemlju smrtonostnog balasta, koji je već
deceniju vukao ka dnu i obezbediti
normalan život.

Ovo drugo nije moguće ukoliko se ne
učini ono prvo. Nema normalnog života u
mraku evo ovog momenta prekidam
pisanje, jer je moguće da me nasmejana
gospoda dispečeri kroz koji minut počaste
nestankom struje, a još nije izmišljen
računar koji radi na petrolej. Kažem
nasmejani, jer su se tako pojavili na
konferenciji za štampu u središtu
subotičke elektrodistribucije. Koje
posipanjem pepelom, kakva izvinjenja
građanima: spremno su uprli prst ka jugu.
Nisu oni krivi ni za šta, oni samo izvršavaju
naređenja, gazde su u Novom Sadu, još
više u Beogradu. Obrazac je to po kom se
ponaša i prvi čovek navodno ovdašnje
najveće banke, čim ga priupitaju nešto oko
kamata, upire prstom ka pokrajinskoj
prestonici.

Ako ne odu, vратиće revanšizmom

Nešto to nije u redu: ili su ti ljudi
direktori, kako vole da se predstavljaju, ili
puki izvršioc radnih naloga. Ako je prvo,
onda moraju računati i sa izvesnim
stepenom odgovornosti za svoje postupke,
ali sva je prilika da im se to baš ne dopada.
E, sad: zvati se direktorom, a odbijati
svaku odgovornost, to ne ide. Može bez
odgovornosti, ali onda ste vi gospodo
obični poslužioc za dispečerskim stolom,
ili kompjuterom banke, sa ovlašćenjima
koji se završavaju na ukucavanju podataka
i pritiskom na dugme enter.

Nema demokratije u svetu, ma kako
stara bila, u kojoj se nakon izbora ne
menjaju čelni ljudi ministarstava i svih
drugih javnih službi. Nije bilo drugačije ni

nakon promene sistema u istočno-
evropskim zemljama. Možda Koštunica
želi pokazati da smo mi veće demokrate od
svih njih, ali to ne pije vodu: može se to
zvati kako ko hoće, ali ako se ubrzo na
čelnim mestima ne počiste ostaci starog
režima, može nam se dogoditi da zaista
vidimo šta je to revanšizam. Onog
momenta kad se oni negde ponovo dohvate
vlasti.

Prevara po službenoj dužnosti

A što se tiče naslova, nemojte me pitati
oko razloga hapšenja baš za svaku šušu.
Postoje, uostalom, službe koje su plaćene
da se time bave, a razloga, uveren sam, ima
koliko hoćeš. Pune su ih novine, svaki dan,
pa bi tužioc svoje plate (koje im, kao i
mnogim drugima, mesecima kasne)
sigurno zaradili i kada ništa drugo ne bi
radili osim da čitaju novine i da pokreću
istrage na osnovu onog što u njima nađu.
Zakon im na to daje pravo. Što se tiče onih
koji su neposredno odgovorni za mrak u
kome živimo ovih dana, evo jedne ideje.
Na već pomenutoj konferenciji za štampu
gospoda iz elektrodistribucije javno su
rekla kako su već mesecima ranije znala da
neće biti dovoljno struje na jesen. To im ni
malo nije smetalo da nedeljama unapred
uzimaju pare za struju koju će navodno
isporučiti kasnije. Na pitanje zašto su to
ipak činili, hladno su odgovorili, ne
skidajući osmeh sa lica: trebalo im je para.
Možda će neki pravnik zakerati, ali uveren
sam da su se u ovom postupku stekli
elementi prevare, a pošto je ona izvršena
od strane ljudi na položaju, koji su unapred
znali da neće moći ispuniti ugovorene
obaveze, možda se može govoriti i o
zloupotrebi službenog položaja. A to se
već goni po službenoj dužnosti...

Dakle, daleko smo još od sreće, kako je
vidi Carlyle. Još uvek smo u stanju
iščekivanja, još uvek cena sreće može da
padne, što kaže, takođe Englez, Bacon.
Fortune is like the market, where many
times, if you can stay a little, the price will
fall**. Možda ipak dočekamo vreme kad
će cena sreće početi da raste.

Dorđe Dragojlović

* Sretni ljudi čiji su ljetopisi u povijesnim
knjigama prazni Thomas Carlyle (1795-
1881), engleski esejist i historičar. Citat je
iz djela Life of Frederick the Great (Život
Frederika Velikog).

** Francis Bacon (1561-1626), engleski
filozof i esejist.

OTVORI U "OTPORU"

Ako je netko (više nego opravdano) u posljednjem desetljeću pobrao simpatije cjelokupnog građanstva, onda je to ono što se do jučer službeno u vokabularu bivše vlasti zvalo terorističkom organizacijom "Otpor". Toj su organizaciji priznanje dali takve veličine kakve su, primjerice, Đorđe Balašević, i sve ostale face koje su, putem javnog djelovanja, imale namjeru u povijesti ostati upamćene po svom "smatranju". Istina, malobrojni su mediji izvještavali o njihovom djelovanju (uglavnom o uhićenjima, maltretiranjima...), ali je to tek sjena u usporedbi s onim što su njihovi članovi doživljavali u ime svijeta nas u olovnim trenucima metalnog vakuuma policijske postaje. I tu nema zbora, napose kada je danas iskamčiti majicu "Otpora" ili neke druge njihove relikvije pitanje malograđanskog prestiža. No, odavna je poznata stvar da je razina samokritike upravo srazmjerna razini nečije popularnosti.

I upravo stoga, s obzirom da su danas svi mediji preko noći postali režimski (i "Politika" i "Politika ekspres" i "Večernje novosti" i "Super

TV" i ...) i da svi oni odjednom u likovima "otporaša" pronalaze nove junake svojih vijesti ili čak i feljtona, čini se uputnim reagirati na mane nam omiljenih klinaca.

Gledano s moralnoga stajališta, teško je danas braniti činjenicu da je u "Otporu" od početka (ili, gotovo od početka) veliki broj malodobnih aktivista. Njihova argumentacija da mladi to žele jednaka je obrazloženju dvoipolgodisnjeg djeteta da svoje prste želi gurnuti u konektor. S druge strane, ne stoji ni opravdanje da su svoj pristanak na "aktivnost" u "Otporu" dali njihovi roditelji. Razlog je jednostavan: temeljna aktivnost "Otpora" svedena je na politiku, a tu (složit ćemo se?) nije mjesto likovima bez osobne iskaznice. Kako god okrenemo, pojavljuje se problem. Stoga je potpisniku ovoga teksta nemoguće razumjeti bit riječi teenagera koji je, nekoliko dana pred ključnim promjenama, izašao na govornicu na Trgu slobode i, u ime "Otpora", uvjetovao državne vlasti "što će biti, ako ne bude bilo". Zašto to nije učinio njegov roditelj, sve izvodeći ga za ruku na

govornicu, kako bi govorancija o budućnosti vlastita djeteta dobila na autentičnosti? Ili: zar vrijeme i mjesto da malodobni "otporaši" kasnim večernjim satima u amfiteatru Otvoreno sveučilišta raspravljaju o državnom uređenju? Ako netko o tomu treba raspravljati, onda su to njihovi roditelji, u to vrijeme ušuškani vjerojatno u svoju paučinstvu savjest. Opravdanje "otporaša" da oni, uz blagoslov roditelja, garantiraju sigurnost svojih malodobnih aktivista jednaka je garanciji onih mama i tata koji su svom djetetu pred godinu i pol na glavu stavili oznaku "target". Takvi mogu birati objekat svoje zahvalnosti što se, osim pojavnog obilježja "hrabrosti", ništa tragičnije nije dogodilo s njihovom djetetom. U kontekstu ovoga, naravno, pojavljuje se i pitanje kako će se revolucionarna prošlost vrlo brzo odraziti na još uvijek mlad mozgov. Hoćemo li uskoro, za desetak godina, ponovno imati arogantnu generaciju novih pinkija i boška buha čija će kasnija evolucija dovesti do još arogantnijeg oblika brata blizanca današnjega SUBNOR-a, bez kojega se neće moći odlučivati niti o kućnom proračunu? Nakon svega, ostaje gorak okus nastavka sveopćih društvene nebrige o budućnosti generacije koja će nas naslijediti, tj. davanju iluzija o vlastitom značaju vremenu sveopćih društvenih promjena. "Glas javnosti" ljetos je slavodobitno na prvoj stranici objavio informaciju po kojoj je regrutnicu (!) "Otporu" potpisao otac građanskog ideje u Srbiji Dobrica Ćosić. Na stranu terminološka nespretnost glede militantnosti pojma pristupnice koja bi neke pacifiste mogli odbiti, ali je prosto nevjerovatno da osoba koja je svojedobno u duetu s Francekom pjevala "humanom preseljenju naroda" dobije svoj mjesto u organizaciji čiji je cilj tako jasan, ali ne na način njegove realizacije. Nakon ovakvih pojavljivanja opravdanim se čine pitanje nedopuštenih otvorenih unutar samoga "Otpora", koji za sebe voli reći kako je organizacija "bez glave", tj. da je sastavljena "sva od trupa". Stvar je Vaše mašte zamislite tko bi se sve u ovoj organizaciji, samim zato što više nije na vlasti, mogao naći kao najgorljiviji aktivist.

Ako je temeljna ideja "Otpora" (demokratske promjene, smjenjivost vlasti na, hm, razmjerno miran način...) ostvarena 5. listopada a 6. se već počeo računati kao prvi dan nove godine, zašto bi broj bagera bio jedna od najbitnijih informacija za ljude novoga građanskoga društva? Ili je možda u pitanju njihova nervozna nestrpljivost da se sve stvari riješavaju metodom čarobnog štapića? Ako je tako, onda se otvorenim postavlja pitanje povjerenja za one za koje se glasovalo, tj. postoje li, osim bagera, drugačiji način budućeg smjenjivanja vlasti u ovoj zemlji. Nije toliko pitanju kontrola vlasti, izražena sloganom "Samo vas gledamo", koliko otvorena prijetnja ljudima koji se (još uvijek) kompromisno nalaze vladajućim foteljama. Stoga ohrabrujuće zvuče riječi prve među jednakima u novosadskoj "Otporu" da za Vojvodinu bager nije toliko karakterističan koliko kombajn. S tim u vezi namjesto parole "Samo vas gledamo", slogan "Ne ispod žita". Ako ništa drugo, u pitanju je humor, toliko karakterističan za mlados. Nervoza to zacijelo nije.

Pogled iz lijevog kuta

TKO SLAVI, A TKO ĆE SE I KAKO /NE/OKORISTITI OKO IZBORA?

Ovim smo pomalo neobičnim naslovom, u obliku pitanja, postavili jednu, čini nam se nimalo beznačajnu i aktualnu temu. Želja nam je, naime, da propitamo činjenicu tko sve u posljednjih mjesec dana, kako i s kojim motivima slavi uvjerljivu pobjedu oporbe, koja nagovještava da nastupa novo vrijeme, vrijeme uspostave demokracije. Stoga u kontekstu toga hoćemo, s jedne strane, izraziti strah da jedan dio ljudi ne samo da od toga očekuje nekakvu korist, već da isto tako veliki broj ljudi svjesno priželjkuje brzu amnestiju, uz, naravno, nastavak njegovanje amnezije. A upravo bi to bilo suprotno elementarnim principima uljuđenih pravila u demokratskom poretku koji se počinje krhko graditi.

Očito, glede ovog problema glavnu pozornost moramo usmjeriti na očekivanje i ponašanje onih ljudi koji su do sada na neki način participirali u javnom životu ili u obnašanju vlasti, te na one koji to postaju ovih dana. Među prvima su bivši političari, zatim novinari, direktori gospodarskih poduzeća i onih poduzeća koja su pod izravnim utjecajem politike, dakle one koje je do sada Beograd nadmeno postavljao u školama, bolnicama i drugim javnim ustanovama.

Bilo bi, naime, zanimljivo radi općeg dobra upravo njima otvoriti prostor u javnosti, te im dati priliku da progovore o svemu onome što se posljednjih tjedana u Srbiji, ali i u našem gradu, događalo, te kako će se glede toga postaviti. Jer, bilo bi za očekivati da iz moralnih razloga, ako ništa drugo, naprave nekakav, ali javno očitovan, iskorak, ako već nisu ponudili svoje ostavke, napravili otklon, napustili ili promijenili profesiju, povukli se u mirovinu.

Istina, ovo posljednje su već učinili prvi ljudi najznačajnijih prorežimskih medija u Beogradu, ali i neki u našem gradu. Tako više nema Komrakova, Hadži Antića, Čukića, ali ni

Milutina Mitrića, koji nije više direktor Regionalne televizije. Savo Duvnjak je zbog bolesti napustio mjesto urednika za nešto više od mjesec dana urednikovanja... U tom smislu je više nego interesantno bilo promatrati čudne novine u izvještavanju dopisnika prijestolničkih medija: ne samo da mijenjaju vokabular, istina s tim ide malo teže, nego i odabir ljudi i tema o kojima izvješćuju. Dakle, na djelu već postoji očito uznicanje, ali istodobno zataškavanje ili prikrivanje od onih ljudi koji su bili stupovi nosači Miloševićeve vladavine.

Naravno, te i takve promjene treba pozdravljati, ali biti i u stanovitom oprezu, u smislu da «prevrtanje» nije uvijek najbolji lijek. Isto tako, treba i od drugih očekivati da slijede njihove prve iskorake. Recimo, treba se upitati tko je sve zaključavao djecu i zvaao policiju u škole ili druge ustanove tijekom «demokratske revolucije», treba se pitati tko je sve kriv za srozavanje u zdravstvu, zašto se pristajalo na Bojićeve pogubne «reformističke» korake. Treba, drugim riječima, jednostavno postaviti mirno i staloženo pitanje o našim različitim odgovornostima za vrijeme cjelokupne Miloševićeve vladavine.

Pri tomu, ne treba zahtijevati revanšizam, niti se, ne daj Bože, zalagati za javnu osudu ili linč, ali treba u svakom slučaju postavljati pitanje tko je na što pristajao i tko je što činio za vrijeme nenarodnog režima Slobodana Miloševića. Ne zloradosti radi, već zbog načela odgovornosti i pravednosti. Jer, moderno je stajalište da tko god činio bilo kakvu vrstu zla ili prijestupa, treba i da glede toga i odgovara i to u procesu koji se mora voditi u za to primjerenim institucijama. A to je također jedna od neminovnih pretpostavki za gradnju istinski demokratskog društva, što nam je, na koncu, vjerojatno i krajnji cilj kojemu težimo.

Tomislav Žigmanov

Zlatko Romić

mo uvrijeđenog ljevičara

CALIMERO

SRBIJI***

ljudi, to je nepravda. Nas da izbacuju iz škole, iz škola; nas da tuku na ulici!? Taj svijet se iznenada okrenuo glavačke, a tako nam je lijepo išlo. Kada nije bilo toliko (bogatih) patriota nam prostorima, kao u naše vrijeme. Probili smo se borili protivu NATO-a, CIA-Vatikana, masona, janičara, feminista, penpecea... a na kraju nam ipak došli sve svi skupa, ovako udruženi.

to je nepravda! Da propadne sustav koji u svom unikatnom obliku bio bez premca vijetu!? Jer, siguran sam u to, i Karl Marx okrenuo u grobu (od zavisti) kad je od slanstva naše partije u klasi Zombija nao za usavršenu verziju nauč(e)nog ijalizma, a to je namjesto internaci-ističkog komunizma nacionalistički unizam! Istodobno dobivamo i klasni i onalni rat! Kako smo samo mogli ubiti s takvom perfekcijom od teorije!? ne, ovo može biti samo kratki ermezzo, nešto kao crtić između dva dska akcijska filma.

dobro, neprijatelja treba tući (a mi smo, a nam, žestoko udarali po njima), ali mo mi neprijatelji nego baš oni koji su a, kao, došli na vlast. Pa kako nas, onda, mogu tući? To je nepravda!

pravda, naravno, oduvijek biješe naša akupacija. Non plus ultra, što bi rekli nični Latinci. Jer, mi smo sve radili po onima koje smo, naravno, prethodno isali. A tko bi drugi? Pa valjda nećemo eti pod tuđim zakonima? I tako, mi ništa no radili mimo zakona za svaku priliku, avaku potrebu napisali smo bar po jedan. en je Lex specialis, pa Lex conditi-olis, pa Lex Barker. Pardon, ovaj jednji je onaj bijelac iz Winnettoua. e nemožemo sve mi izmisliti.

čaci, mi sve po slovu (našeg) zakona, na elju pravde, a oni sad nezakonito, ničim avano, mimo svih međunarodnih normi, rraproduktivno, uveli represiju protivu e Pa ljudi, to je nepravda! Ne može se to tući van zakona, već samo po zakonu. ezici za mene kažu da ništa ne shvaćam, sam za ovaj okrutni svijet, da još nosim su po zadnjici iako sam već dobro akao u godinama. Naravno, to sve nije a jer istinu samo mi znamo, pravovjerni icilni kriptokomunisti. A istina je ta da izdržali pet stoljeća pod Turcima, pa će a i ovi za toliko vremena otići. I onda će našem spomeniku pisati «Tvoja je o pobijedila». U to ime, ja Vas ravljam. Živjeli!

Mihók Rudolf

Calimero = mix Caligule i Nerona u ojoj verziji Srbija = terra cognita.

IM MEMORIAM

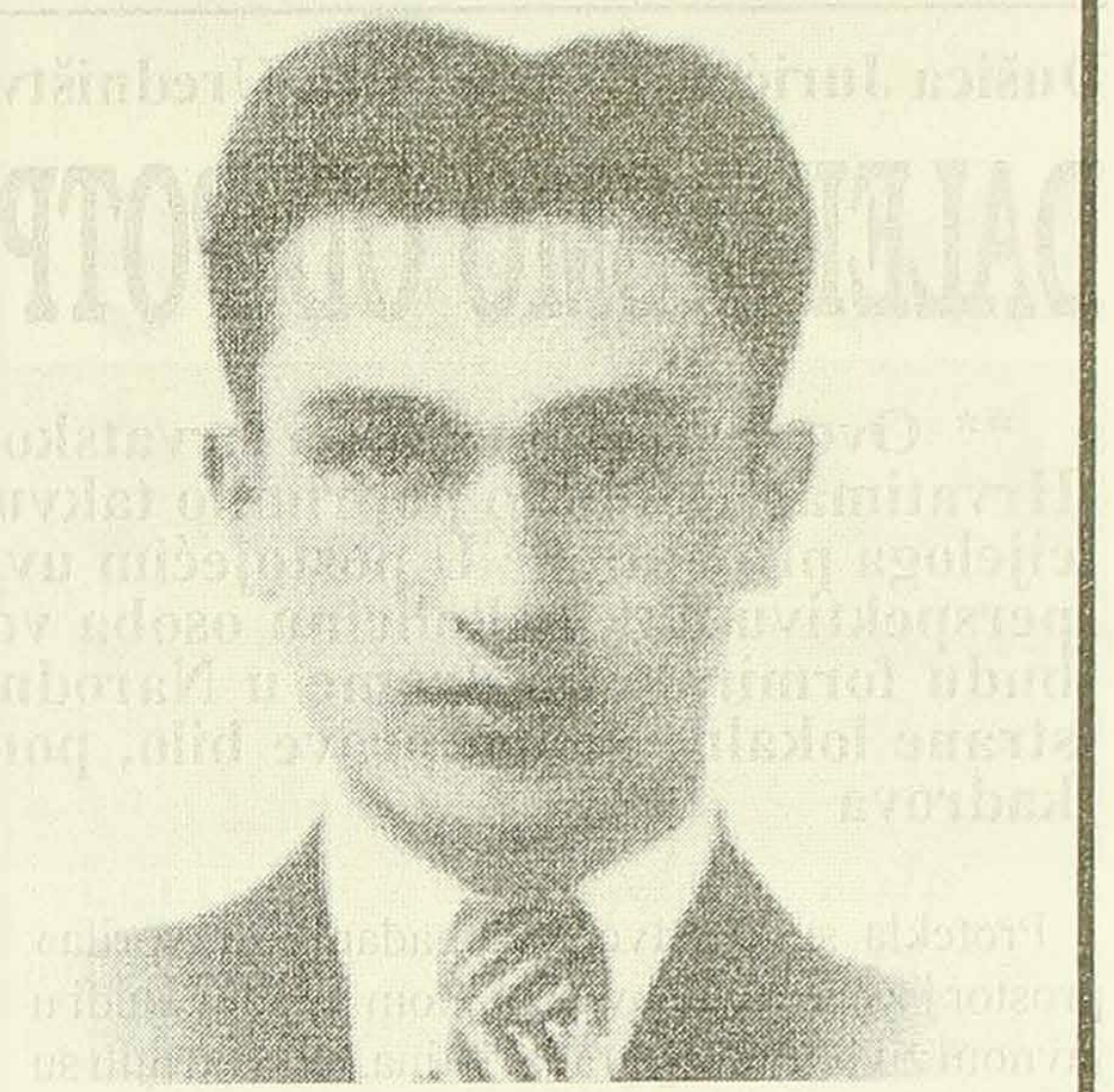
dr. Albe Rudinski

(21. prosinca 1913 2. studenoga 2000.)

Tužna je prigoda pisati o našem dr. Albi Rudinskom, veterinaru, s obzirom da ga većina građana mahom i poznaje. Hodeći u posljednje vrijeme sa štapom njegovim voljenim gradom u kome je rođen 21. prosinca 1913. godine iznenada je preminuo dana 2. studenoga, baš ove 2000 godine uz Božji blagoslov, te počiva u miru na Kerskom groblju, kraj svojih predaka. No, ipak Ker i kerska greda su vezani za njegov životopis, koji bi se mogao uvjetno podijeliti na duhovni, rodoljubivi i strogo profesionalni.

- Duhovni volio je ovaj grad, njegovu rodnu varoš kojoj se povazdan vraćao i činio spram svojih mogućnosti i datih prilika, u doba dešavanja.

- Rodoljubivih e, to je dugačka priča (ili kazivanje) ali, ipak nek se spomene samo da je bio izdavač časopisa «Bunjevačko kolo», omladinskog časopisa za književnost i kulturu čiji je urednik bio Balint Vujkov i prvi broj je izdat 15. veljače 1933. kada mu je bilo samo dvadeset godina. I prođe nešto više od pola protekloga vijeka i On ponovo bude jedan od osnivača HKC-a «Bunjevačko kolo», a ubrzo poslije i HADA. Ovom se, uzgred, može dodati da je u časopisu za politička, kulturna, socijalna i gospodarska pitanja Vojvodine «Neven», kao student veterine u Zagrebu, gdje je i diplomirao 1939., objavljivao pod raznim pseudonima. Bio je aktivan suradnik, dajući svoje napise od poezije, preko nostalgičnih sjećanja za svojom bačkom ravnicom, do stručnih i teoretskih pitanja o ovom podneblju. Zasigurno nije slučajna njegova aktivnost u Pučkoj kasini. O njegovom prijateljevanju sa svećenikom Blaškom Rajićem koje je potrajalo gotovo zavidna puna četiri desetljeća je bilo plodonosno, ali o tome je ostao samo započeti rukopis i zato smo uskraćeni nekim

spoznajama o ondašnjim događanjima. Kad se već spominju svećena lica, njegov prijatelj bio je i potonji biskup Matija Zvekanović.

Profesionalni- kao veterinar dao je zasigurno najviše. Educirao je svoje kolege, izgradio je Veterinarski centar, podigao je razinu «stočarske proizvodnje» u htijenju ka evropskim standardima što je i zabilježio u knjizi «Dvadeset godina veterinarstva Subotice». Bio je to dugotrajan rad kada se vratio iz Bezdana kao tamošnji okružni veterinar, a ovdje opet postavljen za okružnog veterinara NOR-a sreza Subotice godine 1944. Baveći se svojom strukom, doktorirao je 1961. u Beogradu na temu «Tuberkuloza peradi». Svoj trud kao veterinar završio je krajem sedamdesetih godina kada je u svojoj 63. godini otišao u mirovinu s dužnosti savjetnika za poljodjelstvo SO Subotica. U tom razdoblju poseban je napor dao za sanaciju «mrtvog» jezera Palić, kako bi se isto moglo ponovno vratiti u banjsko liječilište. Koliko je u tomu uspio prosudit će buduće generacije.

Bio je štovalac, stalni čitatelj subotičkog dvotjednika «Žiga». Često je navraćao u uredništvo, pitajući kad će izaći novi broj.

RUŠENJE ILI REKONSTRUKCIJA?

BRIGA HVALE VRIJEDNA

U posljednjih nekoliko dana nekoliko građana obratilo nam se zabrinuti što se kuća na Putu JNA, kao jedna od naših starina, ruši. Tim povodom Uredništvo «Žiga» obratilo se mjerodavnim institucijama zaduženim za zaštitu urbane cjeline grada i dobilo sljedeću informaciju.

U tijeku je rekonstrukcija i adaptacija objekta na Putu JNA 9. Objekt je izgrađen 1904. u stilu retardirane eklektike s jedinstvenom sekundarnom plastikom obilježja rokoka i evidentiran je kao spomenik kulture. Kao takav, a sukladno zakonu o kulturnim dobrima i zakonom o prostornom planiranju i uređenju naselja:

Na objektima ove kategorije moguće su rekonstrukcije i dogradnje pod uvjetom da se njegove osnovne arhitektonske vrijednosti ne narušavaju. Radovi koji se izvode sukladni su sa naznačenim uvjetima od dva nadležna zavoda: Zavoda za urbanizam i Zavoda za zaštitu spomenika kulture.

Hvale je vrijedna briga građana, kako zaštićene gradske jezgre, a u njemu i pojedinačnih «lijepih» objekata.

U ovom slučaju riječ je zapravo o uređenju i revitalizaciji bivšeg tavanskog prostora u korisnu stambenu površinu.

(m. r. m.)

Mudrost

Priznati da u ovom mraku nema logike, jeste pametno, ali je daleko mudrije vidjeti da u njemu ima tragova starog sistema.

Dušica Jurić, v. d. Urednica Uredništva na hrvatskom u Radio Subotici

DALEKO SMO OD POTPUNE RAVNOPRAVNOSTI

** Ovo jest program na hrvatskom, ali on nije namijenjen isključivo Hrvatima. Ako bi to poprimilo takvu svrhu, mislim da bi to bio promašaj cijeloga projekta ** U postojećim uvjetima Uredništvo na hrvatskom ima perspektivu dok nekolicinu osoba vodi isključivo entuzijazam ** Ako se budu formirale tri drame u Narodnom kazalištu, kakvih je naznaka od strane lokalne samouprave bilo, ponovno ćemo se susresti s problemom kadrova

Protekla su društvena događanja «otvorila» prostor i za pojavu novih, mahom mladih, ljudi u javnom životu našeg grada. Istina, neki od njih su bili prisutni i od ranije, ali u jednom ne toliko vidljivom obliku. Sigurno je da je mlada suradnica Uredništva na hrvatskom jeziku Radio Subotice Dušica Jurić jedna od njih. Prepoznatljiva po kvaliteti, nepristrasnosti i ažurnosti reporterskog izvješćivanja, iza čega je stajala tako potrebna hrabrost, učinili su je jednom od prvih dama listopadskog «događanja građana». Bio je to povod za jedan dulji razgovor...

Trenutačno ste formalno bez glavnog i odgovornog urednika. Kako se snalazite?

D. J.: Odlazak Tomislava Žigmanova s mjesta glavnog i odgovornog urednika je zacijelo jedan veliki gubitak za Uredništvo na hrvatskom jeziku Radio Subotice, jer je on svojim dosadašnjim radom razbio predrasude da je realiziranje ovog projekta nemoguće, više formalno nego korisno subotičkom slušateljstvu, a osobito da će to biti program s provokativnim sadržajem za pripadnike ostalih nacionalnih zajednica u našoj sredini. On je zbilja u dobroj suradnji s utemeljiteljem ovog projekta Lazarom Merkovićem sve stvari postavio na pravo mjesto i oživjeli su svakodnevno informiranje na jeziku hrvatske zajednice. Poslije Tomislava je zbilja teško raditi, ne samo stoga što je on otišao upravo prije najintenzivnijih događaja (početak listopada) i kada je obveza bilo veće nego mnogo, već zato što Uredništvo i bez njega teži zadržati istu kvalitetu rada što zbilja nije lako.

Na hrvatskom, ne samo za Hrvate

Što mislite o pojmovima informiranja na hrvatskom jeziku i informiranja za Hrvate?

D. J.: Mislim da će informiranje na hrvatskom jeziku tek u godinama koje slijede zauzeti pravo mjesto u informiranju, jer se tek očekuje umirenje svih nacionalističkih tenzija zbog kojih je nekima smetala i sama pomisao na informiranje na hrvatskom jeziku. Nadam se da dolazi vrijeme kada će se svi zbilja iskreno i djelom, a ne retorički zalagati za drušvo bez zategnutih međunacionalnih odnosa, kojih je u proteklom desetljeću bilo previše, a takvo vrijeme bi trebalo uvjetovati jednu mentalno «zdravu atmosferu» kada će se ocjenjivati isključivo kvaliteta rada i pravi entuzijazam, a tu bi svoje mjesto trebalo imati i Uredništvo na hrvatskom jeziku. Mogu slobodno reći da mi je osobito drago što slušatelji našeg programa nisu isključivo pripadnici hrvatske nacionalnosti, a to je zbilja jedna pozitivna ocjena našega rada. To stoji da je ovo program na hrvatskom jeziku, ali nije namijenjen samo i isključivo Hrvatima. Ako

bi to poprimilo takvu svrhu, mislim da bi to bio promašaj cijelog projekta. Hrvati koji žive na ovim prostorima imaju, moglo bi se reći, staru naviku da se o situaciji u matičnoj zemlji informiraju putem programa Hrvatske radio-televizije, i u tome nema ništa loše, ali o situaciji u domicilnoj zemlji su obavješteni isključivo na srpskom jeziku. No, ja bih još jednom naglasila, da je informiranje na hrvatskom jeziku samo jedno od temeljnih ljudskih i građanskih prava ove nacionalne skupine, te da se tako ne želi pridonijeti nekom novom valu nacionalizma, već samo poštovanju ljudskih prava i širenju nacionalne svijesti ovih ljudi.

U kolikoj mjeri se može govoriti o ravnopravnosti Uredništva na hrvatskom jeziku kad imate jedan sat dnevno i dva dana manje u odnosu na Uredništva na srpskom i mađarskom jeziku?

D. J.: Za sada se o potpunoj ravnopravnosti ne može nikako govoriti, no to se samo možemo zapitati zbog čega je to tako. Stoji da je političko okruženje posljednjih nekoliko godina bilo veće nego nepogodno za projekte kao što je program na hrvatskom jeziku Radio Subotice, ali mislim da izvjesnu odgovornost zbog toga treba pripisati i hrvatskim institucijama koje egzistiraju ovdje. Mnogo su ranije trebali shvatiti pravu vrijednost i mogućnost ovog projekta i raditi na njegovoj otvorenoj argumentiranoj i djelotvornoj podršci, a ne na vječitoj «moralnoj», kako to u našoj zajednici najčešće biva.

Ovaj sat programa na hrvatskom jeziku na frekvenciji Radio Subotice je daleko od bilo kakve ravnopravnosti, ali treba i realno procijeniti svoje snage, jer se odmah poslije analize vidi da, s obzirom na kadrove, projekt drugačije nije ni mogao početi. Ovo je za sada «projekt uhodavanja» koji bi po principu «step by step» trebao biti poštivan. Očekujemo da od 1. siječnja 2001. krenemo s dvosatnim programom, a o daljnim programskim proširenjima moći će se govoriti tek kad se i Radio Subotica «rehabilitira» nabavkom novog srednjevalnog odašiljača i dok se definitivno utvrdi na kojim frekvencijama ćemo sve emitirati program. Možda o konkretnijoj neravnopravnosti možemo govoriti čim udemo u prostorije Uredništva, jer mi i dalje radimo na posuđenim računalima, odnosno, nije nam za sada dodijeljen niti jedan iz inventure Radio Subotice. To je jedan od problema koji svakodnevno usporava rad Uredništva, a tek će predstavljati problem ukoliko budemo startali s dvosatnim programom koji automatski zahtijeva više sadržaja (materijala). No, iskreno se nadam da će i to biti riješeno, jer je upravo pred nama vrijeme koje više ne bi trebalo samo obećavati već i rješavati konkretne probleme u radu. Za sada ono što je

zbilja bitno za rad u ovoj medijskoj kući je dobra suradnja s kolegama iz uredništva na srpskom i mađarskom jeziku.

Ima li Uredništvo perspektive u postojećim uvjetima?

D. J.: U postojećim uvjetima Uredništvo na hrvatskom jeziku ima perspektivu dok nekolicinu osoba vodi isključivo entuzijazam. Na buduću da je poznato da to nije nepresušni izvor, da entuzijazma nestaje odjednom, ukoliko ne dođe do konkretnije podrške u radu, ovaj projekt može propasti. Možda bi već i propao da ga ne realiziraju mladi ljudi koji su željni dokazivanja u poslu koji zbilja svakodnevno zahtijeva veliku energiju. Možda nas neke hrvatske, pa i druge institucije, ne mogu razumijeti, jer one rade gotovo «sezonski», od događaja do događaja. To je rad koji uvijek ima međufaze za predah i novu organizacijske pripreme, ali to nije ni naličje ovome poslu koji svakodnevno obvezuje, i htjeo ne-htjeti diktira jedan ritam s kojim se treba nositi možda i onda, kada za trenutak čovjek ponestane snage za to. Stoga mislim da u postojećim uvjetima Uredništvo neće moći dugotrajno opstati. Kao što smo već nebrojeno puta isticali, nama je osim «moralne podrške» neophodna oprema, konkretno lobiranje u pregovorima i svakako primanja koja bi adekvatno vrednovala ovaj rad. Za sada su sve ovo samo mislenice, no iskreno se nadam da to neće biti tako ili bar ne još dugo. Snaga, volja i entuzijazam postoje, ali se plašim da oni ne nestanu dok se ne pojavi konkretna pomoć.

Retorička potpora

Što bi, osim entuzijazma, privuklo mlade ljude u Uredništvo na hrvatskom jeziku?

D. J.: Mlade ljude zacijelo može privući rad vršnjacima, a to je ono najljepše u Uredništvu na hrvatskom jeziku koje je mlado i po svojoj postojanosti i po kadrovima. Ako bi tu i primanja bila malo privlačnija, problem s kadrovima bi bio ako ne riješen, a ono umanjeno. Mladi bi zacijelo našli svoje mjesto u Uredništvu na hrvatskom jeziku, napose kad bi se naš program proširio, samim tim upotpunio i drugim sadržajima. Na imamo u planu uvođenje novih programskih sadržaja, gdje bi se širi spektar građana mogao pronaći, ali za sada to nije moguće ugraditi u s vremena programa kojim raspolažemo. Dakle, prije svega poticajno bi za mlade bilo proširenje programa i privlačnija primanja.

Kako vidite ulogu hrvatskih institucija potpori Uredništva na hrvatskom jeziku?

D. J.: Što se tiče uloge hrvatskih institucija potporu ovog projekta, vidim je kao mnogo veće i snažniju od one što sam je do sada doživjeo. Ljudi iz tih institucija retoričkom podrškom «isplaćuju» bilo kakvu drugu podršku, pa čak i kada je očigledno da bi mogle ostvariti i nešto više za nas. Mi jesmo mladi, ali ne i naivni, da nam riječ podrške mogla održati u projektu, kad unatoč tome što je lijep, svakodnevno dinamikom «drobi» ljude. Mnogi nas se sjetiti da javnost treba informirati nekim sadržajima koji oni organiziraju, a za sve ostalo su apsolutno gluhi. Mislim da je to odraz nezrelosti naših ljudi u povijesnim trenucima kada se postavljaju temelji za mnoge stvari od velikog značaja, kada za sadašnju zajednicu tako i za pokoljenja koje

S OKUSOM MRAKA

Dušica Jurić

Jede, ukoliko nam je cilj da generacije iza nas u budućnosti mogu slušati svoj maternji jezik u svojoj sredini. Svjesna sam da je i tim institucijama u proteklom razdoblju bilo teško i da su se svojim radom dovijale na razne načine. Ali, mislim da su mnogi za opstojnost ovog projekta koji je svakodnevno živ, mogli učiniti mnogo više. Ne treba zaboraviti da je, za sada, to jedini elektronski medij koji se oglašava na maternjem jeziku hrvatske zajednice u cijeloj Hrvatskoj. Uzgred rečeno, mislim da bi sve hrvatske institucije bolje funkcionirale, te ostizale veće i zapaženije rezultate kada bi međusobno bolje surađivale, ili bar radile na smanjenju postojećeg antagonizma.

Dostaju li pisani mediji na hrvatskom jeziku?

D. J.: Razumljivo je da je dnevni, pa još i elektronski medij za mnoge Subotičane atraktivniji od pisanog ali kod nas je, po mom mišljenju, isto toliko dobrodošao i tiskani medij na hrvatskom jeziku. Za sada je na polju tiska na hrvatskom jeziku jedini aktivni katolički tjednik «Zvonik», čiji je akcent stavljen na događaje u Crkvi i užem krugu oko nje, ali to nije dovoljno. Milim da bi jedan dvotjednik, kao što je sada ponovno aktiviran «Žig» dobrodošao, a da bi ga trebalo obogatiti novim sadržajima. U tom smislu bi se mogli rezimirati najbitniji događaji u našem gradu, objavljivati intervjue, s vodom i bez, uvijek atraktivni komentari, i slike koje su edukativnog sadržaja, a svakako s nakom na događaje u hrvatskoj zajednici.

Individualci s boljim rezultatima

Obzirom da je oporba postala pozicija, u ovom vidite ulogu danjašnjih medija kada u jednom svi postali «režimski»?

D. J.: Budući da dolazak na vlast mijenja mnogo stvari, a osobito ljude, nikako ne treba ustiti da osvane novi «medijski mrak» gdje bi svi zbog osobnog opredjeljenja ili koristi svojbeno i slijepo podržavali sada nove pozicionare. Mislim da to ne bi imalo nikakvog smisla, jer bi se tako kroz neko vrijeme mogli poviti događaji kojih smo se, nadam se, «nasrasi» zauvijek. Mediji uvijek u svom radu trebaju imati kritičku notu. Ljudi uposljeni u medijskim kućama su svakako najinformiraniji i oni bi među prvima trebali ukazivati na greške i pogreške novih odgovornih osoba. Nadam se da se mnogim oporbenjacima, a

sadašnjim pozicionarima, ovakav stav neće dopasti jer na podršku kakvu su imali u proteklom razdoblju i na koju su zasigurno navikli, više ne mogu računati. Novinari su svakako svjesni stanja u društvu koje je oporba zatekla poslije demokratskih promjena utemeljenih na volji građana, i nama je jasno da se u tom kaosu oni neće moći snaći mjesec-dva. Ali također trebaju razumijeti i nestrpljenje ljudi, iznemoglih od iščekivanja i nadanja. Oni već traže konkretne rezultate. Nadam se samo da su i ljudi koji su radili u režimskim medijima shvatili svoje velike pogreške za koje se u pravnim zemljama odgovara, te također da su i ostali novinari na primjeru svojih režimskih kolega shvatili koliko je ovo odgovoran posao, gdje se pogreške i postupci vođeni isključivo osobnim koristima skupo naplaćuju.

Članica ste Dramskom odjela Hrvatskog kulturnog centra «Bunjevačko kolo». Kako vidite naše kadrove u ovom segmentu umjetničkog života?

D. J.: To je segment u kojem je situacija još tragičnija. Tu treba entuzijazma, osobito u amaterskim društvima kao što je to Dramski odjel Hrvatskog kulturnog centra «Bunjevačko kolo». Dramsko stvaralaštvo kao prvo puno staje, zahtijeva veliki trud, a uz to postoji još veći problem s kadrovima. Stoga je i funkcioniranje ovog odjela u nekoliko proteklih godina bilo prilično «traljavo», po načelu «od festivala do festivala». Za to nije kriv samo Centar, već opća situacija u društvu koja je ljudima unutar dramske skupine, pritisnutim svakodnevnim potrebom za osiguravanjem sredstava za svoju obitelj, ostavljala sve manje vremena za bavljenje ovom umjetnošću u amaterizmu. No, kako to osuditi? Dodatno je opterećenje dramskim skupinama organiziranja odlaska grupe na gostovanje, a što je ujedno vrlo poticajno za rad, jer je to uvjetovano velikim sredstvima, a treba uskladiti i termine za petnaestak ljudi koji uglavnom rade na dva-tri mjesta. To u startu projekte osuđuje na propast, jer se bukvalno odigravaju dva-tri puta i tu je kraj. I za ovaj segment umjetnosti u amaterizmu, poboljšanje treba tražiti u vremenu koje slijedi. Jedno je sigurno: ovaj bi vid rada trebalo održati i proširiti na ozbiljnije i kvalitetnije predstave, jer ako se budu formirale tri drame u Narodnom kazalištu, kakvih je naznaka bilo od strane lokalne samouprave, ponovno ćemo se susresti s problemom kadrova. Plašim se da će se ljudi do tada zasititi tromjesečnim pripremama komada za «čak» dvije izvedbe.

Što mislite o individualnom angažmanu nasuprot institucionalnom?

D. J.: Unatoč tomu što su u istom vremenu radili umjetnici uključeni u neke grupe i individualci, prošlo vrijeme je, po mom mišljenju, išlo na ruku «solistima» (eventualno manjim grupama). Čim je teška materijalna situacija, sredstva se lakše nađu za manje projekte i projekte koje realizira manji broj ljudi. Moj angažman u HKC-u je dao mnogo manje rezultate, primjera radi, nego vrlo sličan rad sa subotičkim sineastom Zvonimirom Sudarevićem. Nas dvoje smo radeći filmove za međunarodne festivale postigli u ovim najtežim godinama najbolje rezultate i osvojili najviše nagrada. To je samo još jedna potvrda toga da je nemaština vrijeme kada uspijevaju samo snažni i dovitljivi pojedinci, koji te rezultate ne bi mogli postići da su se uskladjivali s drugim ljudima-sudionicima u projektima.

Zlatko Romić

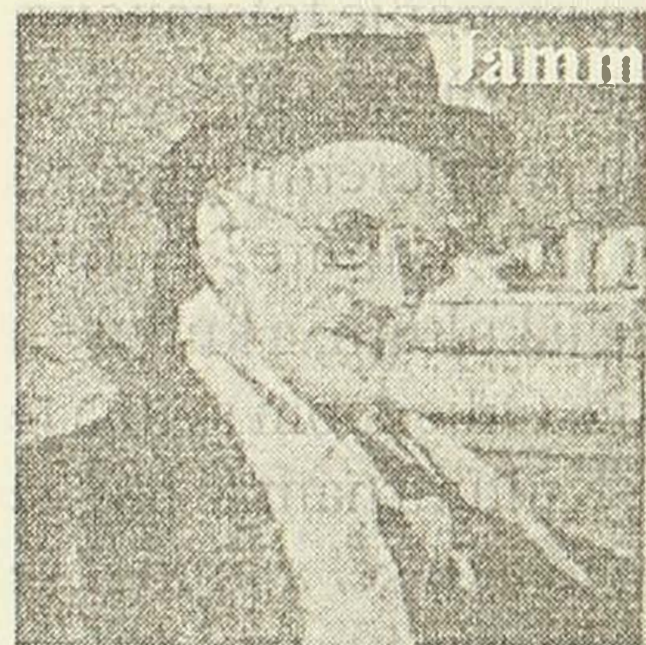
U svečanoj sali Hrvatskog kulturnog centra «Bunjevačko kolo» 4. studenoga 2000. bila je zakazana godišnja izborna skupština. Zakazana, ne i održana. Čekaju se svjetlija vremena. Naime u punoj dvorani članova i simpatizera «Kola» dominirao je mrak. Riječju, struje nije bilo, mada su razna strujanja u zraku talasala. Tako je nakon izvještaja verifikacijske komisije i usvojenog dnevnog reda, bila predložena i dopuna istog, da se «proširi» točkom izmjena Statuta Centra. Rasprava je počela, i ako točka još nije bila ni odbijena ni prihvaćena. Zajednički nazivnik sudionika u raspravi bilo je pozivanje na demokraciju. Tako smo doživjeli da je bilo mnogo demokracije u mraku i mraka u demokraciji. Zdušno svi sudionici te «parlamentarne» rasprave su se poštapali u mraku demokracijom. Ni više demokracije ni manje tolerancije. I mada svijeće ne varniče, ali garave, palo je i niz neprimjerenih riječi i opaski, i sve u ime kulture. U biti, politika se gurala u kulturu, a kulture u politici sve manje. Odjednom svima je stalo do kulture. Kultura nam je na sve tanjim granama, te ako se, a mnogi se nadaju da se izmjenom Statuta, stanje u Kulturi popraviti, bilo bi bolje, uputnije, svrsi sveshodnije da su od kulture što dalje. Narednu Skupštinu treba dobro pripremiti, u pitanju je kultura i nacionalni identite nacionalne manjine, istina manjine koju ova demokratska pravna država ne priznaje, no ipak manjine, za čiji se identit moramo prevashodno boriti kulturom, a ne sitnim politikanstvom, i voditi računa ko šta, gde je i što je na kulturnom planu učinio. Talasanje može biti ugodna zabava, no posljedice talasanja mogu biti trajne. I poslije burne diskusije demokrati su svi uvidjeli da ne postoje elementarni uvjeti da se Skupština održi. Tog puta premoćniji je bio mrak. Pamet u glavu.

v.s.b.

Kada sam bio mali novine su mi dali, pravio sam papirnate kape, lađe, avione...sada sam odrasto, kupujem novine stare da bi bio mali.

James Joyce

Ulysses /20/

Gorda ta i moćna spominjanja udariše u Stephenovom sjećanju u pobjedonosnu zvonjavu svojih brončanih zvona; et unam sanctam catholicam et apostolicam ecclesiam: polagani rast i

mjena rituala i dogme poput njegovih vlastitih čudnovatih misli, astralna alkemija. Simbol apoštola u misli za papu Marcellusa, glasovi, koji poniru jedni u druge, potvrđuju sami za se i u sav glas svoje vjerovanje; a za njihovim je pjevanjem budni anđeo borbene crkve razoružavao i ugrožavao njezine herezizarhe. Bježi ruja hereza sa nahero nabijenim mitrama na glavi, i Plutius, i nakot hulnika, među koje je spadao i Muligan, i Arius, koji je sav svoj vijek ratovao protiv jednobitnosti Sina i Oca, i Valentin, koji je osuđivao učenje o ovozemaljskom tijelu Kristovu i oštromni afrički herezizarh Sabellius, koji je tvrdio, da je sam svoj vlastiti Sin. Riječi, koje je Mulligan čas prije podrugljivo govorio strancu. Isprazna podrugljivost. Praznina sigurno čeka sve one, kojima je vjetar pletivo: ugrožavaju, razoružavaju i pobjeđuju oni anđeli, što ih je crkva postavila u bojne redove. Nebeska vojska arkandela Mihajla, koja je uvijek brani svojim kopljima i štitovima u času njezina iskušenja.

Čujmo, čujmo, Dugotrajno pljeskanje, Zut! Nom de dieu! - Naravno da sam Englez -- čuo se Hainesov glas - a kao takav i osjećam. Ni ja ne želim da moja domovina padne u ruke njemačkih Židova. Bojim se da je to upravo sada nacionalni problem.

(nastavit će se)

Žigovci kažu OPAC

Sidim uz sviću, grickam šargaripu i čekam godinu već. Čekam da čekanju dođe kraj. A onda štogod kažu, nanovo slažu, a meni baš lipo, razbaškario se i uživam. Nema sage niodčeg. Nema ni krumpira, ni peršina ni «Žiga» a i šargaripa je već pri kraju. Samo ja i misec pun.

Čekamo jutro. Eto cilu godinu čekam da se i taj «Žig» pojavi, o pak uvezli niku demokraciju, ili, lažu ili se ispričavaju, mogli bi već istrčat, mora biti da su se poplašili, a ja šporujem novce da se baš na Žig priplatim, oću s njim u dvadesetprvi vik, oću,eto baš oću neću napolje jer vidim da nam iz kazamata zdušno ujedinjeni biži pozicija i oporba, i čuvari i zatvorenici, pa di to ima, nigdi, ta n nalik.

bolto

Krležijana

«Grižnja savjesti»

MASOVNA POJAVA DANAS

Uzvišena svijest iznad kriminala nije samo proplamsaj ličnog, solipsističkog nagonskog otpora pojedinca; ona se danas pretvara u masovnu pojavu (danas Vijetnam, a jučer Alžir); pitanje savjesti, «grižnja» - kao simptom javlja se prilično masovno.

1968.

Svaka vlado dobro vlado, ovo vlado najbolje vlado.

Razlika između vina i žene

1. Kada se malo trezvenije razmisli, razlika je u mraku. Jer mrak nije dobar uz svijeću, a vino je dobro uz ženu, kao što je i žena dobra uz vino.
2. U vinu možeš uživati dok misliš o ženi, o ženi ne možeš uživati dok misliš o vinu.

Izložba

Da bi se vidjelo-
valja ispod razine života;
da bi se shvatilo
valja iznad razine svijetlosti

Žagore, psuju, smiju se gorko. Plaču, biju, razaraju i ubijaju, druge, sebe. Potom pretvoreni u tanke linije vraćaju se tamo odakle su ponikli: u davno uhvaćene poteze neke slike, u davno ispisanu nekad bijele stranice Vraćaju se u ono davno, davno doživljeno. Gledam u prazninu kao u šareno staklo. Nigdje ih nema, samo davno viđena slika, Davno raščitana knjiga sjaji u daljini.

Lazar Merковиć

Što čovjek jede?

Hrana čovjeka je biološka funkcija, jer bez hrane ne bi mogao živjeti. Hrana je potrebna za rast i izgradnju tjelesnog tkiva, za održavanje postojećeg tkiva i za nadoknada utrošene energije. Ako nedostaje odgovarajuće hrane čovjek gubi tjelesnu težinu i snagu, a intelektualni je rad onemogućen.

U ova oskudna vremena, ipak, ne treba se podsjetiti; **zašto čovjek jede** «»jer hladnom ne vjeruje» obzirom da većina ljudi tek da preživi, upozorava na to, i hranu ne smijemo promatrati kao jednostavno unošenje hrane u organizam. Glavni problem u ljudskom društvu je struk, te ima:

1. ekonomsko socijalni aspekt, 2. medicinski aspekt i 3. ekološki proizvodni aspekt prehrane. Zbog ovih različitih aspekata potrebno bi bilo opširnije razložiti, mada su oba, kada smo u pitanju određene determinirane prvim. Kako ogromna većina pučanstva iz osobnog dohotka eventualno troši daleko više (90-110%), a to se neuporedivo lošije i slabije od razvijenijeg svijeta gdje se za prehranu troši najviše 25%.

U ovom tekstu posebno obrazlagati koji aspekt utječe na medicinski aspekt.

(nastavit će se)

Šenje

rava stvar

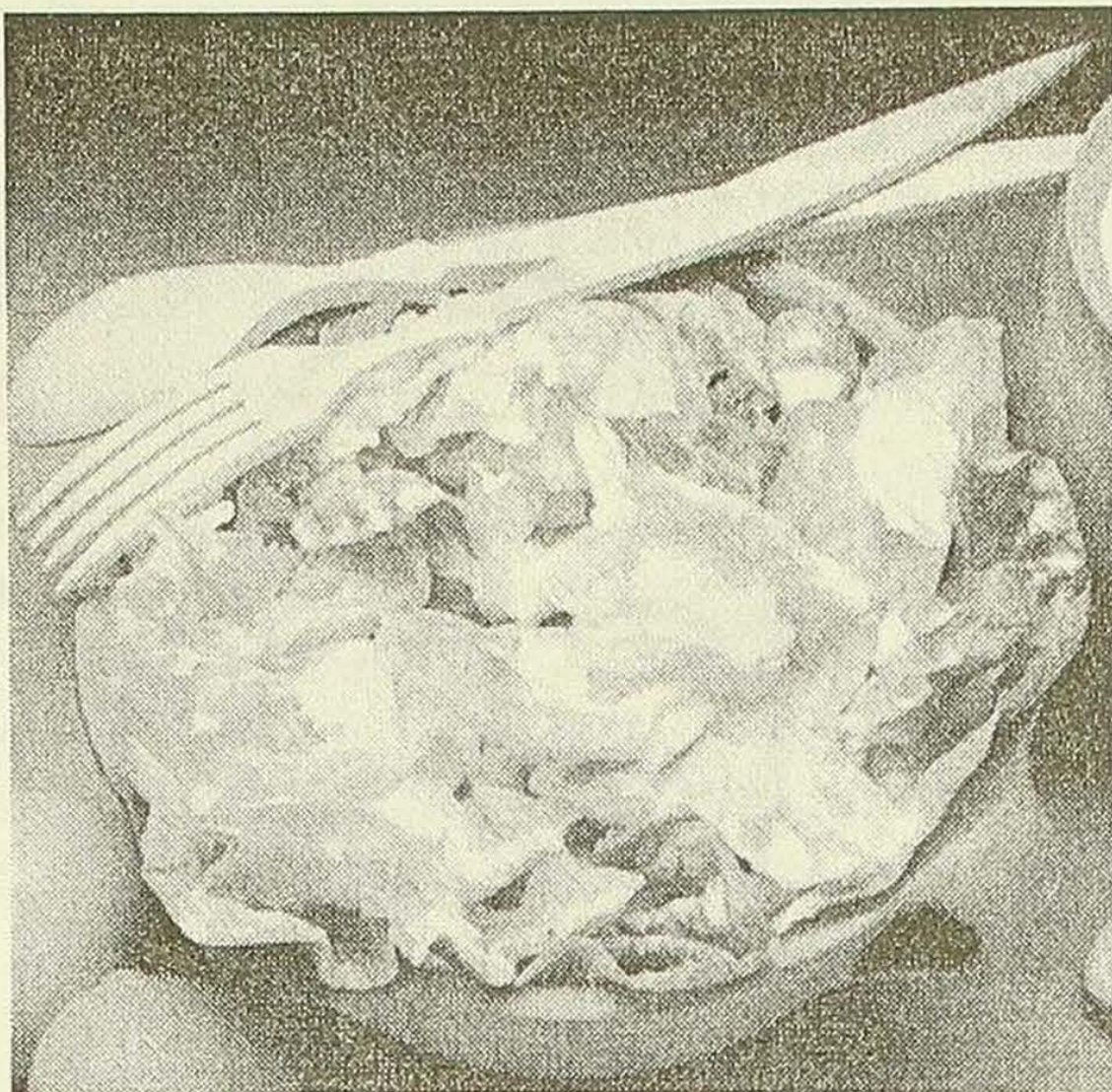
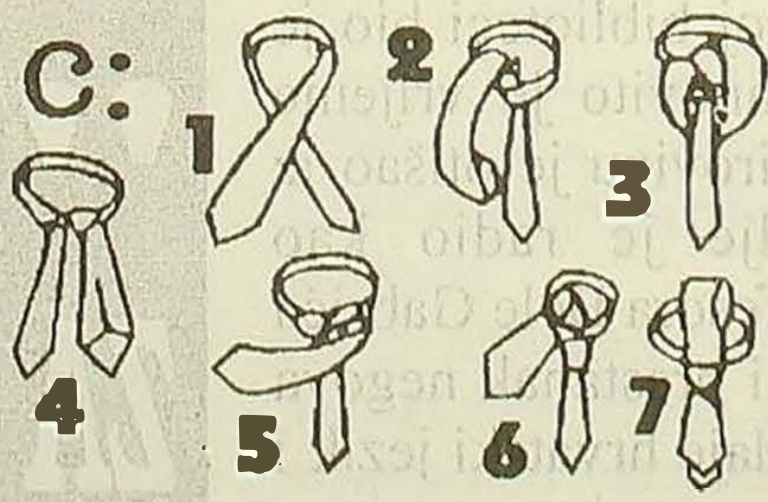
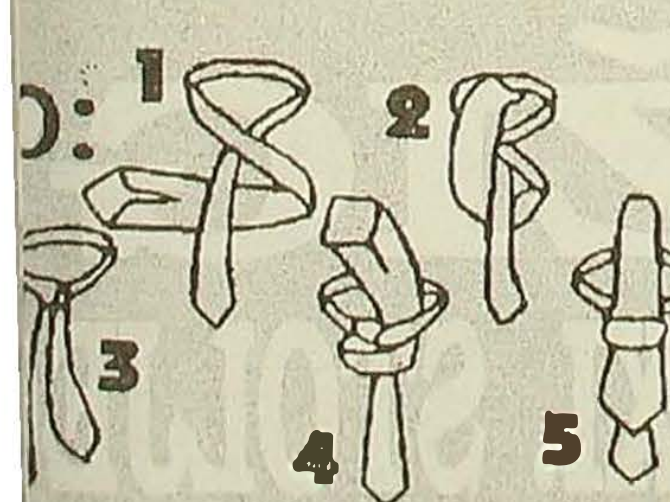
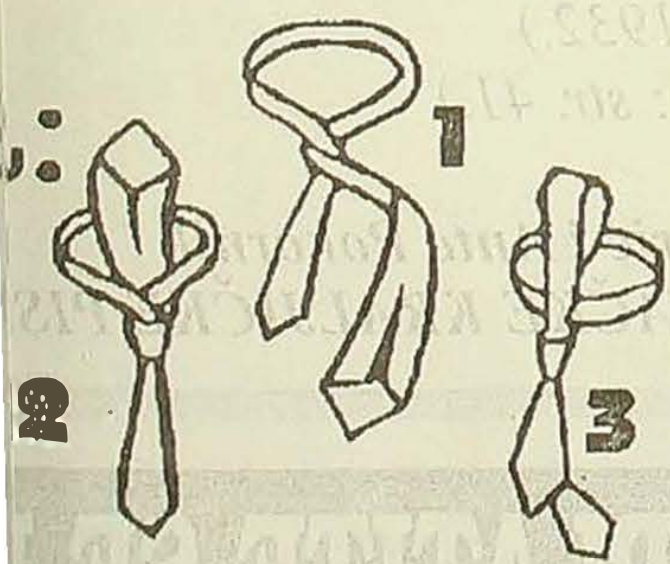
Dugo nismo srušili ništa. Mada se u međuvremenu dogodilo uz otpor dobro. Srušili smo one koji su godinama gradili. Istina je da je od njihove gradnje zaboljela glava. No, moralo se rušiti. Buldužera neiskorišćenih bar ima. Trebalo je srušiti pravu stvar. Onu stvar koja sa nalazi na sredokračiću puta između hada i pakla. Jer mnogim graditeljima rezervirano je mjesto u devetom paklu. I oni nestrpljivo čekaju svog Dantea. Neizvjesno je da će se on pojaviti kao sudac ili kao pjesnik. No, u svakom slučaju neće krampus po svoje.

(s. b.)

DRISNO JE ZABORAVITI

Kako vezati kravatu (pošu)

Postoje više načina vezivanja kravata. Ovdje donosimo tri najjednostavnija. Jednostavan čvor pristaje svakom tipu okovratnika košulje. Ako želite vidljivi čvor izraženog trouglastog oblika onda se vezuje čvor, a la Windsor. Pokušajte.

Iz radionice kreativnog pisanja

Jedovnik

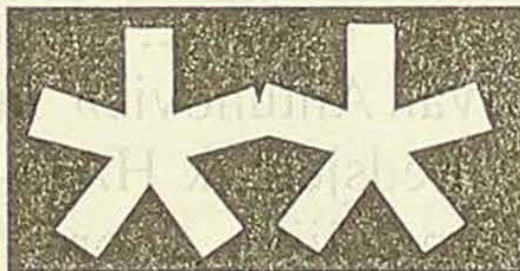
Za večeru: repovi trinaestogodišnjeg mraka. Prilog: vosak od svijeće.

Zajutrak: posni mrak i nada ispunjena jučerašnjim sumrakom.

Ručak: Duplo prazni mrak, uz mrkvu ili štap. Uzmi ili ostavi, isključenje je u toku. Prijatno. Kao drugi menu, može topla juha bez perspektive, zagrijana na plamenu svijeće s političkim umakom, mada uz juhu umak ne ide, no umak od zelja SPS-a, može proći, jer ove zime nema dezerta polupodgrijanog JUL-a.

Europo, dobar tek, mada ne znate kako je glupo piti kavu bez mraka.

(k. i.)

Gorge Forestier

Razgovor sa crnim zidovima

Ja govorim u noć,
Sa čelom o prozorskom staklu
Riječ koja me tješi,
O koju se hvatam
U smutnji, u šutnji
Zidova golih.

Oh, da si tu,
Da i tebe tješiti mogu
Dahom usana svojih
I svojim glasom
Kog ne shvaća nitko
Osim onih, što poput tebe
Čekaju naslonjeni
S čelom o prozorsko staklo
Beskraja gluhog!

Zanimljiva matematika

1. Za izradu nekog predmeta jedan radnik troši 7 minuta manje od drugog. A za sat vremena napravi 7 proizvoda više. Koliko predmeta izrade zajedno za jedan sat?
2. Iznos od 250 dinara je isplaćen sa 8 novčanica od 20 i 50 dinara. Koliko je bilo novčanica od 20, a koliko od 50 dinara?

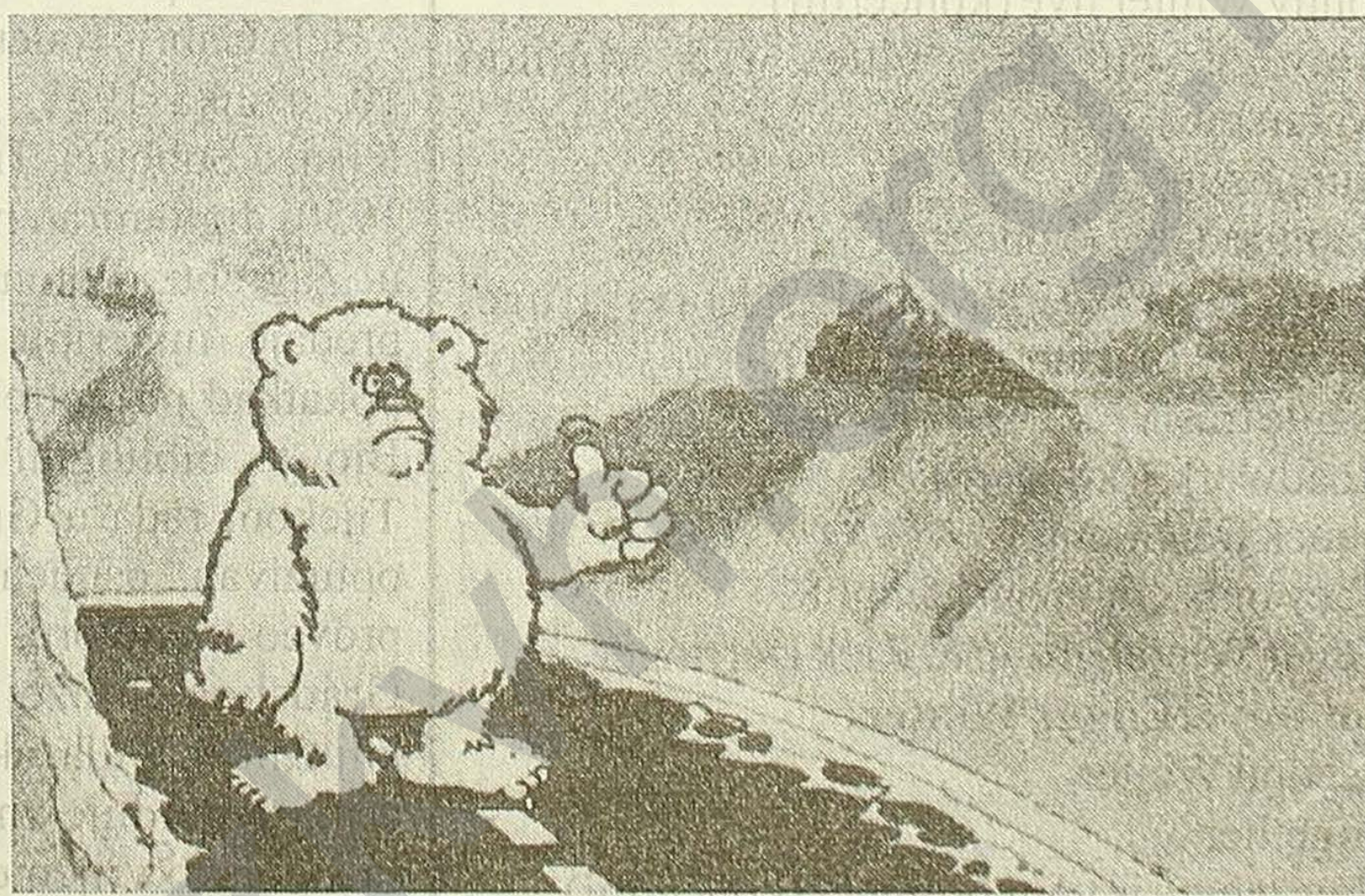
Test za vozače

Svakih pet godina u auto-školu? Tko ne položi ovaj test, može se oprostiti s vozačkom dozvolom.

Ljubazno ste odlučili povesti jetija. Na što morate obratiti pažnju?

1. Jeti mlađi od 12 godina smije sjediti samo na stražnjem sjedalu.
2. Jeti mora ispuniti obrazac za osiguranje putnika
3. Jetija možete smjestiti u kabinu vozača uz uvjet da se vežete sigurnosnim pojaskom.

(Preneseno iz magazina karikature «Linea» broj 1. 1980.)

IMENIK ROKA

Brač Winter - je jedan od retkih fenomena XX veka u kom je mit jedino validan kao i fakat. Štaviše, u slučaju rokenrola, često je opravdanije govoriti o «»rok mitologiji» nego o «»istorijatu roka». Primer braće Winter, 8 kao i braće «»Komune» Allman) pravi je dokaz za to. Na jugu SAD-a je sve do kasnih šezdesetih bila prava Božija kazna biti «»drugačiji» (čitaj : crn), a braća Johnny (na karikaturi) i Edgar Winter to su svakako bili. Rođeni na Jugu (Beaumont, Texas), među crnom populacijom, u doba izražene rasne segregacije, oni su bili beli kao koziji sir. Rođeni su kao albini 8potpuni nedostatak pigmenata). Stariji, Johnny, slušao je crni kauntri, Delta i folk bluz legendi ovog žanra, a mlađeg, Edgara, više je privlačio klasičan džez i soul. Nakon jednog bombastičnog feljtona, izvesnog Sama Albithera u prestižnom njujorškom magazinu «»Timesu» o gitarskom vunderkindu (tada je bio nepunih petnaest leta) s Juga, Johnny Winteru, mladi je Johnny preko noći postao traženi gitaristički superstar, potpisavši ugovor s «»Columbia Recordson» za tada fantastični početnički ugovor od milion i po dolara. U periodu od pet godina (1966-1971) Johnny Winter je opravdao reputaciju «»najžešćeg belog rok-bluz izvođača u SAD-u» i uz (pokojne) kolege (pomenuto) Duane Allmana i Michhhaella Bloomfieldda do danas ostao najrenomiraniji beli (kao mleko) izvođač (gitarista, pevač, producent, kompozitor i aranžer) u žanru. Problemi sa narkoticima su ga za izvesno vreme odvojili od scene (i skoro s ovog sveta), a za to vreme je njegov mlađi brat Edgar izgradio jednako blistavu karijeru u domenu džez-roka i sula. Ranih osamdesetih, ipak, Johnny se upravo uz pomoć brata trijumfalno vraća u muziku koju je svojim talentom toliko osvežio i to na visoke pozicije koje mu bez sumnje (oduvek) pripadaju.

Probrana diskografija

Jonny Winter:

Progressive blues experiment

Jonny Winter live (koncertni)

Nothigg but the blues (sa Muiddu Watersom)

Guitar slinger

Captured live (koncertni)

Edgar Winter(vokali, klavijature, saksofon, klarinet, bubnjevi):

White trash

Roadworks (koncertni)

Shock treatment

They only come out at night

Edgar Winter group & Rick Derringer

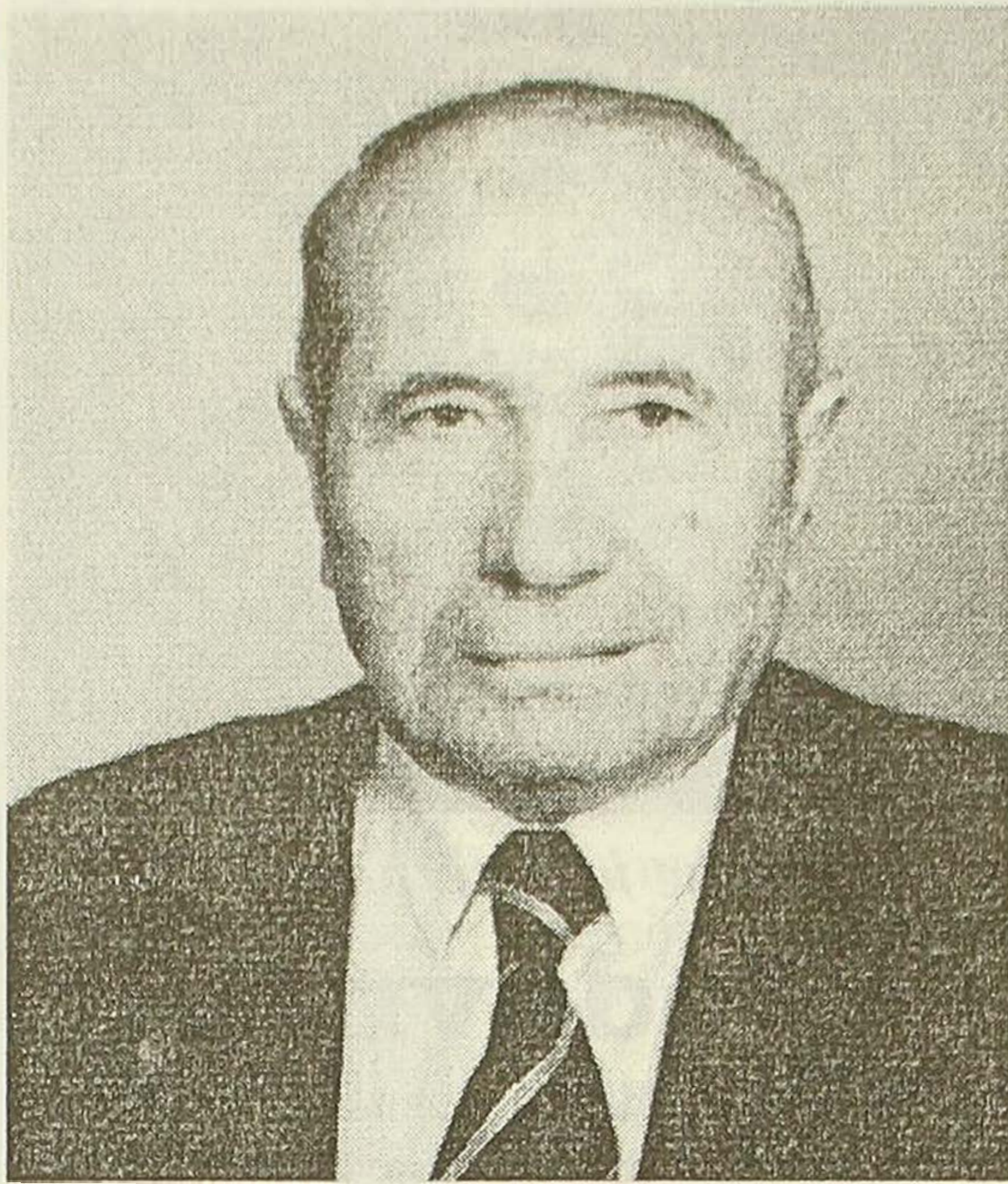
Johnny&Edgar Winter:

Second Winter

Together

Hey, where is your brother? (koncertni)

Bela Gabrić

POČASNI GRAĐANIN SUBOTICE

Nisu samo svijeće te večeri 24. listopada osvijetljavale dvoranu HKC «Bunjevačko kolo» gdje je održana svečana akademija u čast profesora **Bele Gabrića** koji je ove godine ponio zvanje «Počasni građanin Subotice».

O radu i životu profesorovom govorili su: predsjednik HKC-a «Bunjevačko kolo» **Bela Ivković**, predsjedavajući Instituta «Ivan Antunović» **mr. Andrija Kopilović**, predsjednik HAD-a **mr. Josip Ivanović**, ravnateljica zbora «Albe Vidaković» **s. Mirjam Pandžić**, **mr. Lazar Ivan Krmpotić**, **mr. Josip Buljovčić**, **vlč. Andrija Anišić** i odvjetnik u mirovini **Grgo Bačlija**. Iz izlaganja smo čuli kako je profesor Bela Gabrić čitavoga svoga vijeka bio predan radu, maran, susretljiv, neumoran, privržen svojim prijateljima i nadasve skroman.

No, njegov trud nije ostao neprimijećen, te ga je, prvoga u Bačkoj, 30. ožujka 1990. godine papa Ivan Pavao II. odlikovao najvišim priznanjem koje se dodjeljuje zaslužnim katoličkim svjetovnjacima «Pro ecclesia et pontifice».

Bela Gabrić rođen je na verušićkom salašu 10. ožujka 1921. godine. Školovao se na Klisi, u Subotici, Travniku, Varaždinu, da bi 1950. diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Potom se vraća u Suboticu, predaje materinji jezik i književnost, a pokatkad po potrebi povijest i ruski jezik. Bio je bibliograf u Gradskoj biblioteci. Tijekom rada u Gradskoj biblioteci bio je optuživan, osuđen i stanovito je vrijeme proveo u zatvoru. U mirovinu je otišao iz Gradskog muzeja gdje je radio kao knjižničar. Odlazak profesora Bele Gabrića u mirovinu nije značio i prestanak negova rada. Neko vrijeme predaje hrvatski jezik i

književnost u Biskupskoj klasičnoj gimnaziji «Paulinum» u Subotici.

Profesor Bela Gabrić bavi se književnim istraživačkim radom. Bio je urednik zbornika radova sa znanstvenih skupova, Zbornika «Ivana Antunović», kalendara «Subotička Danica», glavni i odgovorni urednik je bio časopisa za književnost, umjetnost i znanost «Klasje naših ravni». Aktivno je sudjelovao u radu časopisa i zbornika. Napisao je i objavio 80-tak radova s temama o književnosti. Prikupljao je građu, istraživao, pisao, objavljivao i sudjelovao u svim bitnim kulturnim događajima u životu bačkih Hrvata.

Na svečanoj akademiji nastupio je Katedralni zbor «Albe Vidaković» pod ravnateljstvom s. Mirjam Pandžić, a kroz večer nas je znalački i nenametljivo vodila **Dijana Kopunović**.

Profesor Bela Gabrić se na kraju večeri

zahvalio organizatorima na upriličenoj svečanosti, sudionicima na lijepim riječima i svim nazočnima.

Mirko Kopunović

52. DICI (2.)

Šipka je majka Mandu

Zlačanom šipčicom:

"Rasti, rasti, Mando,

Uji u svatove,

Ujni u pohode,

A majki u goste.

Od uje ćeš dobit

Zlačano prstenje,

Od ujne ćeš dobit

Svilenu maramu.

Od majke ćeš dobit

Rumenu jabuku."

(Kazivala Krista Ivanković,
Subotica 1932.)

(Ive Prčić: str. 41.)

Bela Gabrić i Ante Pokornik
BUNJEVAČKE KRALJIČKE PISME

PRETPLATITE SE NA

"ŽIG"

ZA XXI. STOLJEĆE

SEKTAMA A U RUSKOM PRAVOSLAVLJU

an Myz, «Prvi ruski crkveni raskol», Idij, Veternik, 1998. str. 100

katolički svećenik u Novom Sadu, otac Roman Myz nije nepoznat čitateljima uatici. Što više, bogati opus i rad na više područja ovoga neumornog svećenika poznat jeeko široj javnosti. Bio je gostujući profesor na Duhovnoj akademiji u Ivano-ivsku (Ukrajina), zatim profesor je Ekumenske teologije i povijesti istočnih crkava naško-katehetskom institutu Subotičke biskupije, katolički novinar je i plodan publicist,ac vrlo zapaženih znanstvenih radova i knjiga. U katoličkom mjesečniku «Zvonik»e donijet prikaz njegove izvrsne knjige «Istočne Crkve», dok ovoga puta ukratkoono onjegovoj knjizi «Prvi ruski crkveni raskol».

ni se opravdanim ustvrditi kako je najveća vrijednost ove Myzove knjige sadržana unici što se u njoj prvi puta u našoj javnosti ozbiljno progovara i utemeljeno piše ojanju sekta i u pravoslavnim crkvama, ili preciznije o sektama koje su nastale iz Ruskeoslavne crkve. Jer, o ovoj se temi kod nas do ove Myzove knjige gotovo ništa nijeo, te se čak i u znanstvenim krugovima neupitno smatralo kako su sektaštvo i sektevodi isključivo Zapada, te reformacijskih gibanja, s početka XVII. stoljeća. Ovom,knjigom zorno se može vidjeti da su sekte nastajale i u pravoslavlju, te da sektaštvo nijeom koji se na kršćanskom Istoku uvozi.

imalno gledano, sadržaj knjige podijeljen je na dvije veće tematske cijeline. Prvi, kraći,pisuje duhovne i kulturne prilike u Rusiji u drugoj polovici XVII. stoljeća neposredno i za vrijeme patrijarha Nikona (1605.-1681., a patrijarhom postaje 1652.). U ovomeu također se donosi i životopis Nikona, zatim opis stanja u Ruskoj pravoslavnoj crkvi,mi koje je poduzeo na planu liturgijske prakse, te raskola, kao posljedica tih reformi.raskol u Ruskoj pravoslavnoj crkvi, koji je nastao zbog neslaganja s radikalnimnovim liturgijskim reformama, za svoju posljedicu imat će i pojavu autohtonih ruskih, čije učenje je u mnogome slično s učenjima suvremenih sekti skori kraj svijeta,ovina antikrista, kolektivna samoubojstva...

ugi dio donosi, u obliku enciklopedijskih odrednica, najvažnije podatke o svimajnijim sektama tolkovi i soglasije koje su u to vrijeme nastale (feodosejevština,ovština, titlovština, aristovština, bjegunci, kozminština, rupičari...), a neki od njih i s postoje. Iznijeti sadržaji u knjizi temelje se mahom na izvorima ruske pravoslavneure što je vidno naznačeno na početku svakoga poglavlja, te najbolje svjedoči o ovom poštenju. Plijeni također i jasan i lagani stil Myzova pisanja. Stoga se knjiga i za učena čitatelja doima izuzetno prijemčivom.

Tomislav Žigmanov

in Kopilović, student solo pjevanja

D ŽELJE DO STVARNOSTI

z kratku priču predstaviti ćemo Vam jednu mljivu osobu koja je za relativno kratko blje ostvarila svoj životni san. Riječ je o u Kopiloviću.

na je 21. listopada 1976. u Subotici. Završio dnju Ekonomsku školu. Nakon završetka omske škole, upisuje se u srednju Muzičku odsjek solo pjevanje u klasi profesorice je Barát. Prve kontakte s glazbom ostvario ranjem u tamburicu još u osnovnoj školi. je on utro put da spozna talent koji je nosio

uspjesi u njegovoj solističkoj karijeri eni su u razdoblju od 1996. do 2000.

te 1997. na natjecanju koje je održano u adu osvojio je drugo mjesto. Iste godine u m Sadu je održano republičko natjecanje jevača gdje je osvojio 4. mjesto. Također, pao je kao solist sa Subotičkim raškim orkestrom u Subotici, Budimpešti ebu 1998. u okviru održavanja «Tjedna h iz Vojvodine». Nastupao je i kao solist i u s Antonijim Piuković. Član je i zbora susovo Uskrsnuće s kojima je gostovao u rskoj na «Makarskom kulturnom ljetu» gdje je imao nastup kao solist. Tom lom pjevao je u duetu s Majom Jakoliš iz

Šibenika koja studira u Zagrebu na Muzičkoj akademiji, odsjeku za solo pjevanje. Sa zborom je imao prilike pjevati djela duhovne glazbe: Bacha, Jelića; Mozarta, Beethovena... U okviru programa što ga izvodi kao solist sa Subotičkim tamburaškim orkestrom izvodi dalmatinske pjesme i romance. Do sada je imao prilike nastupiti također i u duetu s profesoricom klasične muzike Draganom Ristić.

U svojoj karijeri značajno mu je iskustvo glazbenog suradnika Uredništva na hrvatskom Radio Subotice. Ove godine upisao se na Muzičku akademiju u Zagrebu gdje će biti u klasi profesorice Ljiljane Molnar - Talajić. Ovim se poslom želi baviti profesionalno, a upisom na Akademiju omogućeno mu je da svoj talent usavrši. Zaslužni za njegov dosadašnji uspjeh i upis na Akademiju su Emilija Barát i Jelena Kvanka i, normalno, svi oni koji su mu pružili podršku.

Marin smatra da je bavljenje umjetnošću nešto predivno. No, bavljenje glazbom mnogo traži, ali i mnogo pruža nazad onima koji se odluče na taj korak.

Put do uspjeha ne ostvaruje se preko noći, već iza toga stoji talent i, normalno, rad i trud koji će na kraju dati rezultata.

Tamara Babić

Triptih

1. Nije uvijek poražen onaj tko tako izgleda.

Da je tako, bila bi sama i svaka zvijezda.

2. Prepisujemo iz klice u cvat, u plod
Dokle god i sami ne postanemo sjeme - drugima

Za rod.

3. Svi smo krenuli iz mraka prema svjetlosti.

Gdje ćemo stići, zborit će oni što tek dolaze.

Lazar Merković

Štovani čitatelji, naš suradnik magistar jezikoslovlja Josip Buljovčić od ovoga će broja u svojoj rubrici na jednostavan i jezgrovit način iznositi jezične probleme s kojim se često susrećemo, a da toga (također često) nismo ni svjesni. Ujedno vas molimo da i sami sudjelujete u kreiranju ove rubrike vašim pitanjima, savjetima ili pak primjedbama.

O /I/JEKAVSKOM IZGOVORU

Štokavsko narječje, koje čini osnovicu književnog jezika i kod Hrvata i kod Srba, karakterizira, uz ostale razlike između pojedinih govora, i trojaki izgovor nekadašnjega glasa «jat» (bilježi se ovako: e): kao e, npr. Mera, mleko; kao i npr. mira, mliko, te kao je ili ije mjera, mlijeko. Ikavski izgovor na žalost i nesreću onih kojima je to izvorni govor i koji čine veliki dio hrvatskoh narodnog korpusa nema status književnog izgovora, dakle ne spada u književni jezik. Ekavski i ijekavski izgovor se u srpskom književnom jeziku smatraju ravnopravnim, dok je u Hrvata u književnom jeziku usvojen samo (i)jekavski izgovor.

Za ikavce (a i ekavce) kada se opredijele za (i)jekavski izgovor, najveća je poteškoća u tome što nisu sigurni kad valja pisati je, a kada ije. Ova se nedoumica tiče samo pisanog izraza, jer je u govoru usvojena uglavnom jednosložna zamjena jata.

Jedna od češćih (ali i najtežih) pogrešaka u pisanju je uporaba (i)jekavskog refleksa tamo gdje mu nije mjesto, gdje u prošlosti nije bilo jata, niti je u suvremenom ikavskom izgovoru na tom mjestu i, npr: ljeteti prema ikavskom letit(i), gdje je jat bilo u drugom slogu pa se samo ono moglo reflektirati u je, dakle: letjeti: Kad god se, prema tome, u ikavskom govoru u odgovarajućem slogu nalazi e, a ne i, (i)jekavska je zamjena pogrešna, kao što potvrđuju sljedeći primjeri (koje nazivamo hiperijekavizmima): djesnica, izvjedba, mljetački (prema Mleci), tječaj, tježina, jer se ne govori disnica, izvidba, mlitački i sl.

Sljedeća je poteškoća u već spomenutom razlikovanju jednosložne (cjenik) i dvosložne (cijena) zamjene u ovisnosti o kvantiteti (dužini) sloga, ali o tome idući put. Mr. Josip Buljovčić

ŽARDINJERE, ILI KAKO IDEJE POSTAJU VLASTITA SUPROTNOST

Ima tome više od dve decenije kako je grupa entuzijasta, zaljubljenika u ovaj grad i njegovih vizionara uložila mnogo truda, stručnosti, umešnosti pa čak i dovtljivosti u komunikacijama sa ondašnjim brojnim gradskim upravama, sada već i zaboravljenim (čija se imena više pamte po nedobrom nego dobrom za grad), da se iz gradskog centra- njegovog **URBANOG JEZGRA**, izmesti **motorni saobraćaj i formira PEŠAČKA ZONA**. Ipak, valja pomenuti dva gradonačelnika ovoga grada, koji su imali puno razumevanja za ta htenja to su **dr Đerd Sorad i Janko Pejanović**. Zahvaljujući njima, Subotica je **PRVI GRAD** u sada bivšoj Jugoslaviji koji je imao jasno formiranu **zonu zaštićenog gradskog jezgra i unutar nje osmišljeno definisanu i realizovanu pešačku zonu, kao jedinstvenu prostornu, logičnu i humanu celinu koja je i učinila grad upečatljivim i osobenim identitetom, samo njemu svojstveno**. Svakako, taj poduhvat, od svih tadašnjih entuzijasta (pa i sadašnjih), nije baš išao uvek jednostavno i glatko, ali se ipak realizovalo za sva vremena trajanja ovoga grada, sadašnja i buduća (jedan od brojnih primera je i drvodred lipa po sredini ulice Borisa Kidriča korzoa, u čijem mirisu u doba cvetanja i budućoj hladovini uživaju danas građani, ali u doba pre njihove sadnje postavilo se ozbiljno «stručno pitanje» -- koje je još video drvodred po sredini ulice? Koji grad to ima? Na to je usledila burna rasprava, lipe su ipak posađene i Subotica ima kao grad drvodred po sredini ulice korzoa ili šetališta. »Krivci« za to su **Ante Rudinski**, u ideji, i **Josip Šušnjar**, u realizaciji nek ostane zabeleženo kao jedna od brojnih anegdota.

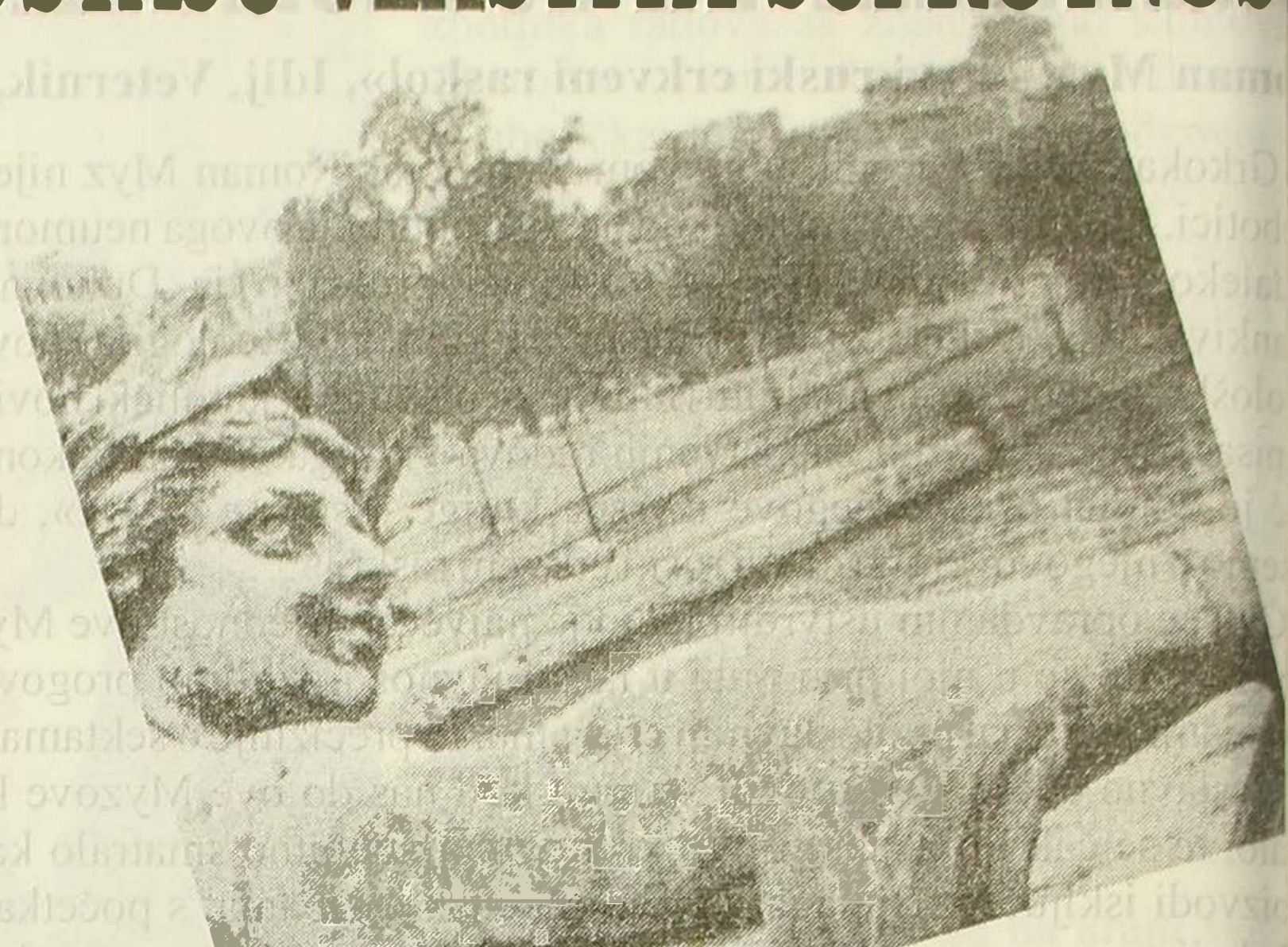
Sve to, s početka tako lepo osmišljeno, ipak, vremenom se pretvorilo u vlastitu suprotnost, koja sada naružuje ovu tako dragocenu za grad i njene građane oazu slobodnog kretanja pešaka u najgradskijem delu grada. To su **žardinjere** od francuske reči «jardiniere» (posuda za cveće; raskošne vaze; stalak za cveće).

Jasno je u parternom uređenju -- popločanju izdvojena zona trotoara, zona namenjena terasama lokala i zona namenjena slobodnom šetanju.

Koliko mi je poznato, od početka planiranja i uređenja pešačke zone nisu prihvaćeni kao elemenat opreme i uređenja, a one vremenom ne da nedostaju iz ove zone, već se množe svojim neprimerenim niti funkcionalnim, a kamoli estetskim opravdanjem. Svojim brojnim raznolikim oblicima izvedenim od betona, drveta ili plastike sa po pravilu jedva održanim zelenilom ili cvećem u suštini predstavljaju nakazni trend «esteteskog» htenja ka uređenju i «ulepšavanju», s jedne strane, a sa druge prepreku u spontanom kretanju pešaka šetača. **Ovaj elemenat urbane opreme uistinu se pretvorio u vlastitu suprotnost!** Možda je primeren nekom drugom gradu, ali ovom zasigurno u ovom prostoru nije i predstavlja retardiranu ostavštinu prošlosti.

Razlog njihovog postojanja?

Dva su razloga njihovog postojanja. **Prvi je regulacija motornog saobraćaja i parkiranja u centru grada i pristupima pešačkoj zoni.** Ove žardinjere, uz stalna premeštanja, tako su postavljena u Štrosmajerovoj, car Jovan Nenad, ispred «Jadrana» na početku ulice

Borisa Kidriča i ispred **biblioteke** na Trgu slobode da između njih zajedno ne može proći devojka i mladić, a kamoli roditelji sa detetom držeći ga za ruku između sebe. Dodajem k tome i probleme snabdijevanja svih lokala, a da ne pominjemo i interventna vozila hit pomoći i vatrogasaca. Ko ih je tako postavio i po čijem nalogu? Na tome ćemo još kazivati.

Drugi razlog je zapravo potpuno apsurdan i uistinu vlastiti protivurečnost, postavljanje **ŽARDINEJRA** okolo otvorenih delimično natkrivenih terasa ispred ugostiteljskih objekata. Vlasnici lokala ugostiteljskih objekata se «ograđuju» **ŽARDINJERIMA** šetača kojima zapravo nude prolaznicima mesto za sedenje i odmor. I bih komentarisao ukus njihovih projekatnata niti vlasnika lokala - ipak ta raznovrsnost čini svoju pitoresknost. Problem je **(NE)KONTROLISANOM**, zauzimanju i to agresivno, prostora namenjenom -- **KORZOU** -- šetalištu, gotovo po pravilu dolazeći u sredine šetališta. Tako smo dobili novi lokalni naziv (toponim) **VELIKI KORZO** i **MALI KORZO**. Mada je taj omiljeni i tradicionalni potez činio jedinstvenu celinu od vajakada, zahvaljujući ovim terasama neosmišljeno formiranim prostorno došlo do ove diferencijacije jedinstvenog prostorno-funkcionalnog poteza. Tako se tzv. **VELIKI KORZOOM** u Ulici Borisa Kidriča, od proleća do kasne jeseni moraju šetniti praviti pravi «slalom» između terasa, umesto logički pravolinijskog šetanja, dok je na **MALOM KORZOU** od Trga slobode pa do Ulice cara Jovana Nenada ili prodavnice «Sport» ostala sa jedne strana slobodna za šetalište od predviđene.

Ovaj zapis ne protivi se postojanju letnjih terasa, već njihovom zauzimanju prostora namenjenim šetanju. Zašto vlasnici terasa imaju na skinu dva ili tri reda stolova i središnjeg prostora i isti broj stolova postavljaju podužno kako bi oslobodili središnji prostor **KORZOU** čemu je i namenjen?

(Nastavlja se: u sledećem «Problem regulacija saobraćaja u centru grada i parkiranja motornih vozila»). **Mr Ante Rudinski, dipl. ing. arh.**

Gledajući niz putove

PRIJEKO PREČE NIZOKOLO BLIŽE

Centar našega grada i njegova okolica sigurno nisu građeni za intenzitet prometa koji se u njemu danas odvija. To se i vidi po prenatrpanosti parkinga u centru, čestim u poslednje vrijeme prometnim nezgodama i nesrećama, autima koje vlasnici ostavljaju tamo gdje im mjesto nije, po zagušenosti prometa. Unatoč tomu što prostora za parking nema dosta i što su nam ulice takve kakve su moramo se zapitati kako mi pridonosimo da se taj promet (ne)normalno odvija.

Nije rijedak slučaj da vozač zaustavi auto nasred puta, ne mareći za druge sudionike, pozdravi se i priča s prijateljem kojeg je iznenada ugledao, kao da ne postoje mjesta gdje bi se oni mogli razgovarati. Jednosmjernost ulica se ne poštuje. Vozi se jednosmjernim ulicama u oba smjera kao da znakovi ne postoje. A te znakove netko je radi nečega, radi nas zapravo, postavio na uglove ulica, kraj putova. Zaboravljamo da su oni postavljeni radi naše sigurnosti, sigurnosti drugih sudionika u prometu i napokon, radi sigurnosti

djece koja se tu negdje u prikrajku igraju i često ne znajući i prepoznavajući znakove istrče pred objesne vozače. A tada znakovi koje gledamo, koje ne primjećujemo i ne prepoznamo pretvaraju se u druge znakove. Tada je kasno, a pokajanje ne ispravlja učinjeno. Šta učiniti?

Ne vjerujem da oštre kazne i policija mogu spriječiti ovakvo ponašanje. Mi smo ti koji se moramo mijenjati, kako u prometu tako i na drugim mjestima. Mi smo ti koji će šetnju gradskim ulicama pretvoriti u užita stoga stanimo, bez žurbe pogledajmo zrcalu u oči i zapitajmo se moramo voziti u suprotnim smjerovima, da li uopće znademo znakove kraj putova ako ih znamo što je to što nas tjera da ih ne poštujemo i spoznajemo pored nas postoji još netko na putovima koji bi želio stići do odredišta. Ostavimo biciklistima, kao nekad, nepoštovanje propisa, pazimo na njih i oni će se vremenom promijeniti.

Mirko Kopunović

OD OD/JEKA/ DO REAGOVANJA

stati jednak u identitetu, sam sa sobom, ozbiljne introspekcije, a s pitanjem, što io i radio, za proteklih trinaest godina, mo tamo od nezaboravne Politikine ke «**Odjeci i reagovanja**» ili paškvile jko i Savle», ukazuje na pomanjkanje vrste savjesti koja nas kapilarno veže za ge i čini odgovornim za sebe. A proteklo obilje razaralo je i rastakalo identitet dinca i na duhovnom i na duševnom i na ralnom i na intelektualnom i avstvenom planu.

vjek kojemu je iole stalo do ozdravljenja e i društva treba iskreno preispitati svoje ovanje u nedjelovanju, a napose svoje anje u djelanju. Ipak, ostaju samo djela. čiti se s Ja u mi i Mi u ja. Pri tome ne s račajem krivnje, nego odgovornosti. o prema samome sebi tako i prema gima. Upitati se kako, zašto, i gdje je elo i što je toliko dugo trajalo. A trajalo Izroci urušavanja i rastakanja identiteta onog i kolektivnog manje-više su nati, te vidljivi i opipljivi po ljedicama, od bolnica, škola, do niona... Znači, na svakom koraku. bito su vidljive posljedice u mraku, a on je ove godine rodio, ne zna se samo da li valjujući politici ili tehnologiji. Mislim, da su oni danas u konkubinatu. Za ko vrijeme jedna manja skupina tva, ali sada moćna, agresivno, lažima, arama, krađama... stvaraju svoj imidž i identitet koji čovjeka određuje u ovoj ljudskoj biti, nazvao bih ga sivno-egoističkim identitetom. Druga, go brojnija, skupina društva (90%) gubi

svoju prirodnu harmoniju sa samima sobom, razapinjajući se između mogućeg i stvarnog, s nadom da još sve nije izgubljeno.

Nacionalizizam

Krenuti od posljedica da bi se došlo do uzroka ili vice versa, svejedno je. Treba krenuti i početi, suočiti se s ostatkom sebe u sebi u nadi da je on još uvijek plodan.

I krećemo, neće ovo biti ispovijed već pokušaj da se nađe uzročno-posljedična veza.

Bio sam uposlen kao nastavnik u jednoj subotičkoj srednjoj školi, ime škole nije bitno. A atmosfera je manje-više bila svuda ista. Poći ću od zbornice: bila je, prije «**Politike**» koju je većina kupovala, podijeljena u dva dijela, na pušački i nepušački. Ubrzo na one koji su «**Politiku**», «**Večernje novosti**», «**Dane**»...prestali i nastavili, kako čitati tako i kupovati. Onda sljedi novo dijeljenje, opasnije, ide po nacionalističkoj osnovi. U jednom kutu za vrijeme odmora uz kavu i poluglasno pričanje ili šaputanje sjede Srbi, u drugom Mađari, u trećem Hrvati. Bauk mržnje kruži prostorom, nije to više zbornica, gdje se pije kava, popuši cigara, popriča... Taj prostor užasom podsjeća na arenu. Rat na prostoru bivše nam Jugoslavije bjesni. Jedino mi nismo u ratu. Mada nam momci ginu. Podižemo im užasno ružan spomenik, lociran na pogrešnom mjestu ispred ružne zgrade prije useljenja Ljubiše Ristića i njegovog teatra, kino «**Jadran**» građen u stilu «nacional-socijalizma».

Tenzija netrpeljivosti raste, paziš na svaku izgovorenu riječ, sklanjaš pogled u stranu. U zbornicu prestajem donositi «**Vjesnik**», gade ga se. Ne želim ovim reći da je subotički nacionalizam primio formu šovinizma, on ima svoju specifičnu lakoću, no ipak je nacionalizam. Dovoljno je za ovu prigodu pročitati subotički tjednik «**Dani**» iz onih dana, govore o tome dosta, a bit će nužna i analiza njih i drugih stvari i pojava iz tog doba mržnje. Analize su nužne ne da bismo optuživali već da bismo otklonili mogućnost da nam u budućnosti netko ne tiska «**Mrak**». Mlađi Mađari i Hrvati napuštaju kolektiv, zapravo bježe ispred mobilizacije, ja se uvlači sve više i više u svoju poznatu šutnju, no ono ovoga

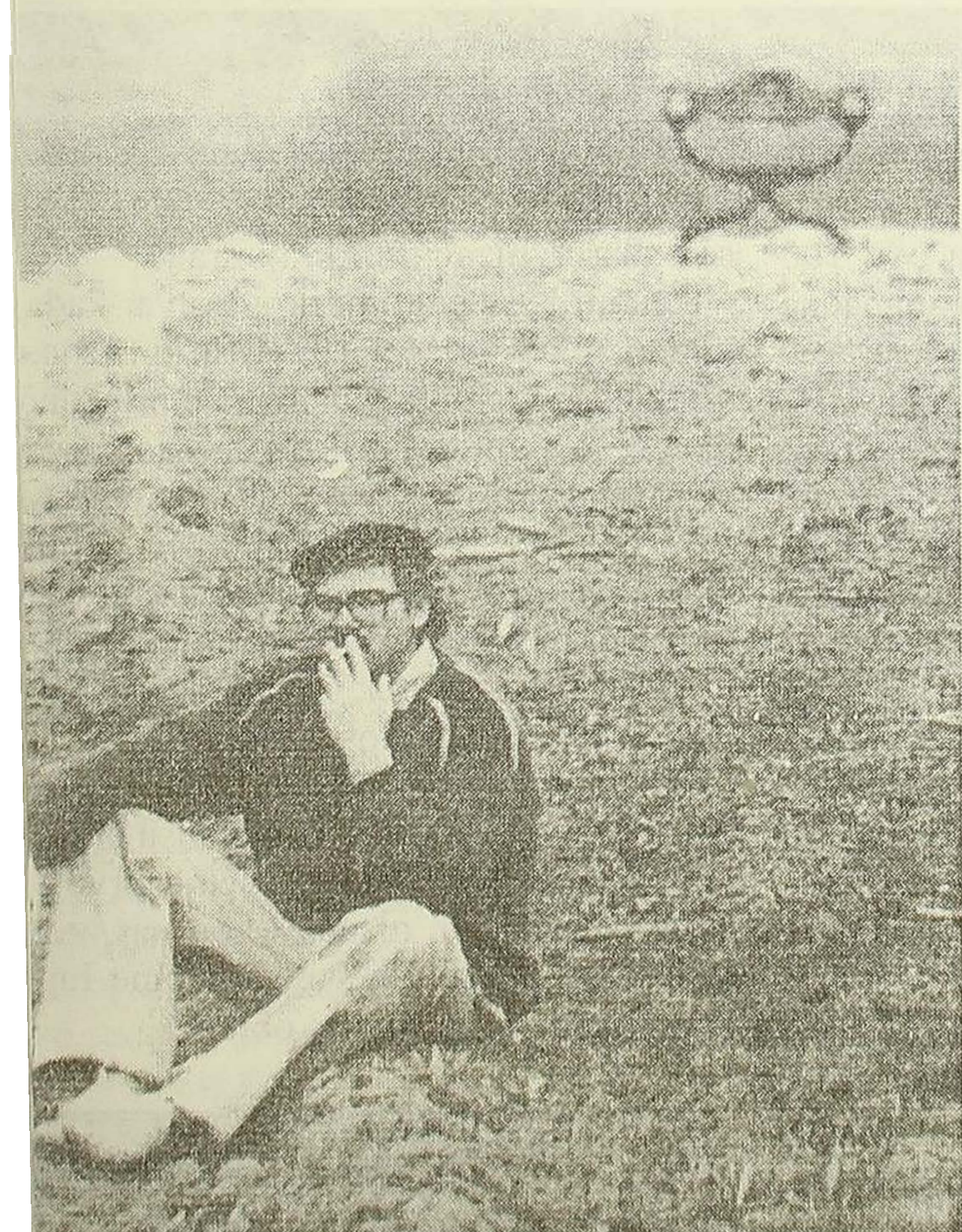
puta biva oporije, teže. Moj prvi sudar s osjećajem gubitka identiteta. Ljudi, poznanici kolege, mi se jednostavno prestaju javljati, pozdravljati, ne vide. U to vrijeme oni imaju za to razložne razloge. Naime, bio sam suradnik lista «**Glas ravnice**», mjesečnika Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, a kasnije i ravnatelj, mada mi je predsjednik stranke to javno osporavao. Ne čita impresum, meni to ne smeta, važno je da sam ja novce dobio. Ujedno, bio sam dopisnik HINE i tadašnjeg Radio Zagreba. Opasno.

Kumovanje »Žigu«

Opasno prljavo je ovdje bilo biti Hrvat, pa još baviti se pisanijom, a prijatni neprijatelji su me proglasili glavnim ideologom stranke, mada nisam bio član nijedne. Ne tvrdim da je lako bilo biti Mađar, ili srpski izdajica. Riječju, bilo je teško i opasno biti ono što jesi - čovjek. Na lukav način u zbornici izbjegavju me i moji Hrvati, uglavnom sjedim sam, javljaju se klimanjem glave ili me pohvale na zajedničkom poslu kada se slučajno sami nademo u toaletu. Kažu: dobar si tekst napisao, treba biti još oštiji, gadim se ne mogu mokriti, izbjegavam i toalet. Mučno. Počinjem treći put čitati Camusov »Mit o Sizifu« U to vrijeme javlja mi se stupidna ideja (ostvarena, da li u punoj gluposti ne znam suditi će drugi) da pokrenem svoj list, subotički dvotjednik. Danima, zapravo, noćima, po biranim kafićima, pizzerijama, mijanama... Zlatko Romić i ja raspravljamo o listu. (Ovdje se javlja nevolja, imenovati ljude imenom i prezimenom, ili izmišljati. Izmišljanje je lakše, ali u ovom slučaju neodgovorno, i ovo pisanje ne bi imalo smisla, znači prava imena). I tako u pizzeriji «**Boss**» ili u «**Stara Pizzeria**» (sjećanje je nenepouzdan svjedok, napose uz pivo) listu određujemo ime «**Dodir**». Poslije 5. ili 6. ture, tko bi se toga danas sjetio, Romić: «**Je.. ga, nedavno se pojavio beogradski 'Erotski dodir'**». Piši propalo. Naručujemo novu turu, redamo imena, kada će Romić ponovo: «**Ti si neki krležijanac, što ne 'Pečat'?**». Možda, otpovrcem preko pjene, ja i jesam neki krležijanac, ali nisam Krleža. Ponovo tura. «**Eureka!**», klikne on, «**imam rješenje**». «**Kakvo rješenje, imaš li ti još novaca?**», pitam ja. «**Par rješenje za ime lista. Neka se zove 'Žig'**». On je još imao novaca. No, malo kasnije nije. I list se zove «**Žig**» Poslije duljeg vremena izlazimo. U međuvremenu identitet je došao do jednakosti, slijedi novo traganje na relaciji ja-ja kroz mi. Vrijedi pokušati.

(nastavit se)

Vojislav Sekelj

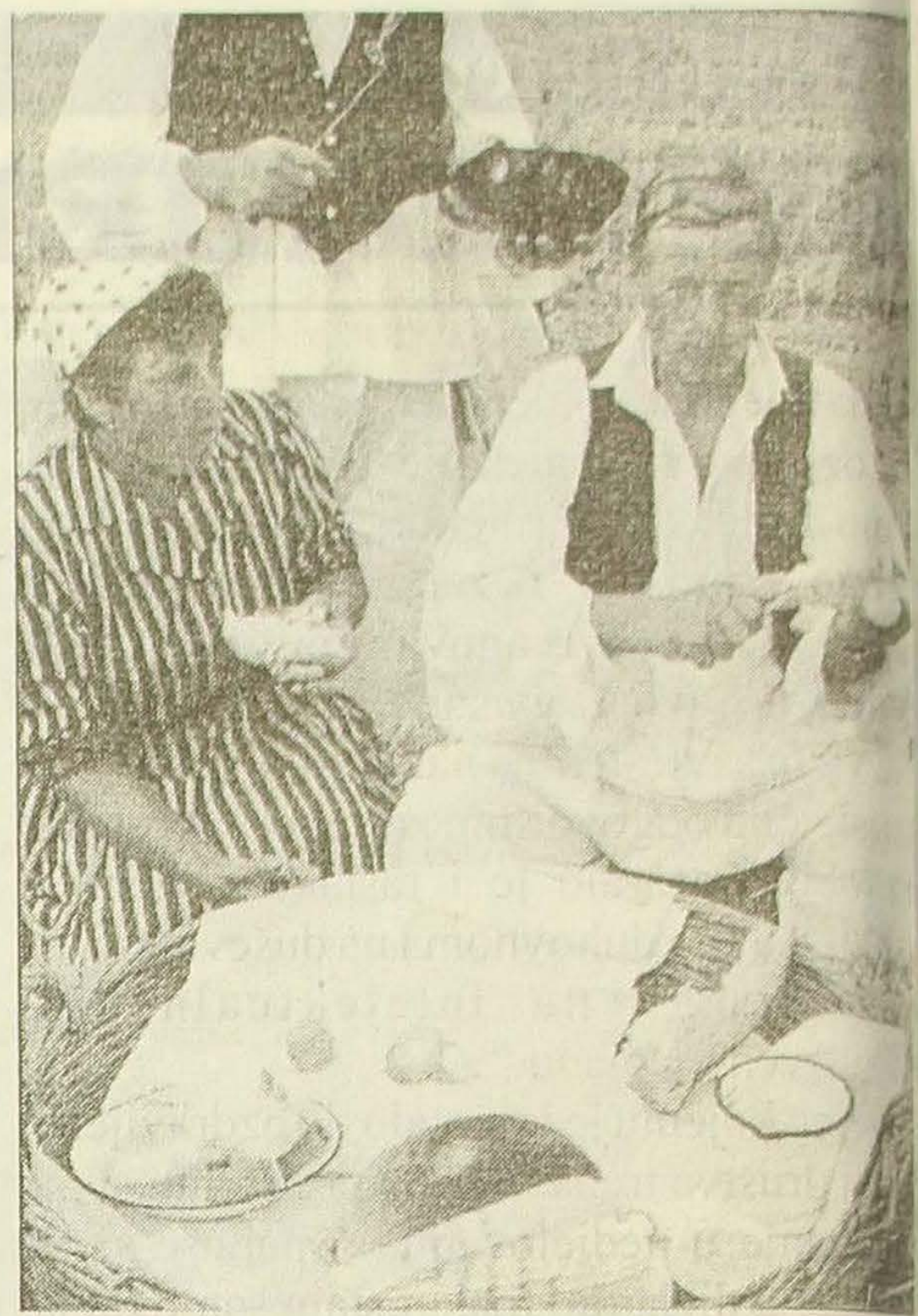

Bunjevci, hrv. Etnička skupina, podijeljena u tri ogranka: 1) podunavski B. (Bačka, juž. Mađarska i okolica Budimpešte), 2) primorsko-lički B. (Hrvatsko primorje, Lika, i Gorski Kotar) i 3) dalmatinski B. (Dalmatinska sa dinarskim zaleđem, jugozap. BiH). Smatra se da je rasadišno područje bunjevačkih Hrvata Dalmacija i susjedna zap. BiH. i ako je prema najnovijim znanstv. spoznajama ishodište njihove etnogeneze jugoist. Dinarsko-jadransko granično područje. Ondje su se prožimali različiti kult. elementi, koji su dali temelj nastajanju i oblikovanju hrv. skupine pod imenom Bunjevci. Ti su procesi mogli započeti u doba prvih prodiranja Slavena prema Jadranu. Možda i ranije, ali svakako pod pretnjom tur. ratnih prodiranja, B. se razdvajaju i napuštaju ishodišno područje te u više selidbenih valova pronalaze nove postojbine, uk kojima i danas žive. Kao najkompaktnija etnička skupina, B. su očuvani u sjeverozap. i zap. Bačkoj u Vojvodini i Mađž. dijelu Bačke. Po svemu sudeći upravo zato što su stoljećima živjeli među pripadnicima drugih naroda i unatoč nepovoljnom interetničkom okruženju i teškim polit. okolnostima (mađžarizacija, srbizacija), u njih nije došlo do potiranja osjećanja pripadnosti Hrv. Narodu. Studije i rasprave o podrijetlu imena Bunjevac nisu donijele održive tvrdnje (npr. prema imenu rijeke Bune u Hercegovini, kao području pretpostavljene prapostojbine, ili pak prema osobitom tipu nastambe- bunjama), pa zato i dalje ostaje nepoznanica odakle naziv te hrvatske skupine. No znanstv. Proučavanje pov. izvora, analiza etnoloških pokazatelje,

kao i lingv. istraživanja pokazuju kult. povezanost i bliskost svih triju današnjih bunjevačkih ogranka. Temeljne čimbenike osebnosti, prepoznatljivosti, zajedništava i identifikacije te hrv. skupine spomenute su discipline utvrdile u etničkom imenu Bunjevac, govoru, u kulturi s nizom regionalnih, specifično bunjevačkih elemenata, napr. u svadbenim i drugim običajima, pučkoj glazbi i dr. (etnokulturne posljedice migracije).

Na poč. XVII. st. B. su digli ustanak protiv ličkoga sandžak-bega., ali su bili svladani i izloženi represalijama. Onda se počinju seliti: 1605. u Lič kraj Fužina, a 1627. oko 2 000 obitelji seli se u Podunavlje od Baje preko Kalocse do Budima i Ostrogona. B. u Liču potjecali su od Zemunika iz sela Krmpota; ti su Krmpočani oko 1630. u tridesetak obitelj sišli u primorje i naselili najpre današnje Krmpote; a onda postupno Senjsko i Baško podgorje, gdje su se spojili sa onim Bunjencima koji su od Zrmanje i Zemunika prodirali na to isto tlo. Nakon poraza Osmanlija u Lici, 1683-87. veći dio primorskih Bunjevaca prešao je u Liku, naselio Pazarište, Smiljan, Gospićko polje, Široku Kulu, te dolinu Ričice i Hotuče, a i neka druga sela Like i Gacke. Otuda su se češće selili u Slavoniju, Pounje, Pokuplje i okolicu Bjelovar. U doba osman. povlačenja podunavski su B. uredili svoja naselja u Somboru, Baji, Subotici, Miletiću, Bajmoku, Katymaru, Aljmašu, Tavankutu, Mateoviću, Szentstvanu i okolici tih mjesta, zatim u Budimu, Erdi Szentandri.

Iako je doseljavanje Bunjevaca u Bačku počelo u prvoj pol. XVII. st. oni se onamo doseljavanju i poslije. Veliki val bunjevački

doseljenika stigao je u Bačku za Bečkog rata (1683-99.) te nakon pohoda prince Eugena Savojskog 1697., a novih doseljenj bilo je i u XII. st. B. u Bačkoj dosta pridonijeli (Luka Sučić, Dujam Marković, Juraj Vidaković) proterivanju Osmanlija i juž. Ugarske. Stradali su mnogo ne samo u turskih ratova, i za Rakoczyjeva ustank (1703-08), a u mirnom razdoblju osjetili snažan pritisak mađž. feudalaca. Velik ulogu među Bunjencima, a posebno onim iz Bačke, imali su kat. svećenici, pogotovo franjevci Bosne Srebrene, kojima je još u osman. vlasti bila povjerena pastoralna briga za tamošnje katolike. Od franjevaca koji su djelovali među bačkim bunjencima poznati su: M. Radnić, Lovro Bračuljević, E. Pavić, N. Kesić i dr.

HRVATSKA ENCIKLOPEDIJA 2 (BE-DA) Zagreb, 2000. Leksikografski zavod

KOMEMORACIJA NA SENČANSKOM GROBLJU

ŠAPAT POKOJNIKA

“Na ovom se mjestu dogodio strašan zločin. Na žalost, zločinci nisu kažnjeni i stoga zahtijevamo da se poimenice navedu koji su to ljudi bili i da se kazne. U ovih deset godina zločini su se ponovili. Radi naše budućnosti tražimo da se i ovi zločinci kazne.”

Dočekali smo, konačno, da iz ustiju predsjednika Njemačkog narodnoga saveza **Rudolfa Weissa** javno čujemo riječi koje su neizgovorene stizale svih ovih godina tek do vrhova usana kada god bi se okupljeni na komemoraciji kod spomenika “Ptica slomljenih krila” za Dan mrtvih prisjetili strijeljanih nam sugrađana, najvjerojatnije na parceli “44”.

Ako je stradao i jedan nevin, mnogo je, česta je parafraza sviju kojima je zajednička osuda svijesti o kolektivnoj krivnji i, s tim u vezi, osveti. Ono što se dogodilo na Senčanskom groblju zacijelo se može dovesti u vezu s pojmom kolektivne krivnje. Jer, dovoljno je

samo pogledati imena i prezimena oko 700 strijeljanih ljudi, pa da i nehotice na um padne selekcija na temelju nacionalne pripadnosti. U takvim se okolnostima sumnja “da tu nisu čista posla” javlja kao sljedeća reakcija. Isto onako kako su to fašisti, možda tek koji mjesec ranije, činili s pripadnicima “nečiste rase” ili omražene ideologije. Samo, s njima je povijest uglavnom raščistila. S ovim drugima stvar je mnogo problematičnija.

Upravo stoga, ma koliko bio u pravu, apel Rudolfa Weissa zakašnjeli je vapaj raširenih zjenica kojima su posljednje ovozemaljsko svjetlo bili magla i mrak. Jer, oni koje on sada proziva vjerojatno već odavno prave društvo svojim žrtvama u iščekivanju novoga Svjetla ili tame. Stoga ih i treba prepustiti nekom drugom sudu, lišenog mreke ljudskih emocija. Što se, pak, njihovih imena tiče, stvar je to viktimologa čija je uloga da pred suvremenike, ali i za budućnost, na vidjelo iznesu ono čega

se svaka civilizacija na kraju srami.

Sasvim je, međutim, druga stvar kada su u pitanju mlađi izdanci u biti istih korijena. Opa selekcija na temelju nacionalne pripadnosti, opet se raširene zjenice žrtve - kao najrječitiji slutnja najstrašnijega zrcala u očima krvnika. No, dok su prvi, zahvaljujući dominaciji vladajuće ideologije, imali dovoljno vremena da u svojim snovima izbljede mrak jedne noći drugima preostaje tek da im na tomu zavide i nadaju se istom epilogu. Na njihovu žalost, čvrstinu šovenskoga materijala, od kojega su gradili svoje autoritarne kule, nisu uračunali njegovu krtoš. Već neko vrijeme, prvo u BiH potom Hrvatskoj, a sada i kod nas, svjedoci smo kako im se obje ove osobine lupaju u glavu kada već ne mogu o obraz.

(z. r.)

KOPUN /PRVI/ DIO

O davnina pa sve do malo posli II. Svičkog rata kopun je imo važnu zadaću kod naši salašara odranjivanju pileža. Danas je sve manje makna naši predaka koji znadu šta je kopun, a u vrijeme odmiče sve će ji manje to znat, on će još jedino zadržat u vrlo raširenom običajnom prizimenu - Kopunović.

Čak i najjuć da sam odrasto na salašu di sam od te dozna šta je kopun i vidijo kako ona izgleda i piviće. Moja majka je spadala med one spritne žene koje su kopunile piviće. Kad je ko deranac gleda kako to radi činilo mi se da je to prosto, jel joj je kopunjenje išlo od ruke. No, kad sam odrasto svatijo sam da je ona se obavila kirurški zavata u piviću, a da to je bila u oblast kirurgije uvirijo sam se u kasnijim životnjima kod veterinaru. Zadnji godina sam me na vrijeme pito po kojeg mlađeg veterinaru i se privatijo da kopuni pivića, većina mi je odgovorila odrično, a bilo je i taki koji čak nisu ni znali šta je kopun. A prošlo je jedva pedeset godina kad je bilo dosta žena, koje su kopunile piviće, a još i danas tu i tamo ima po di koja od koje je u mladosti i to radila. Međutim, u prošnje odranjivanje pileža je sasvim drugačije, i se legu u inkubatoru i odranjivaju brez kveke, pa više ni kopun nije potreban da je vodi u vođenju pilića, iako se još i danas, tu i tamo na salašu po di koja stanarica odluči da se ne leže i odranjiva s kvočkom. Da se svati u vrijeme znanje kopunjenja, najpre nekoliko riči koje bijo:

Godišnji način odranjivanja pileža

U do nedavno odranjivanje pileža se nije činilo od iskona i sastojalo se u tom da se u lokana kokoš nasadi, iz nasada izlegu pilići, koje kvočka vodila i odranila dok je pilići nisu odrastali, kad su postali kadri da samostalno žive. U takom načinu odranjivanja osnovno je da kvočka, ko svaka druga ženka u životinja, ima određenu moć davanja potomaka. Uzmimo za primer da je kokoš naši predaka mogla za života dati jedno na drugo oko 250 jaja. Počela je nositi jaja digod oko šestog maseca starosti i u ovom vrimenu je snela masečno oko 25 jaja. U ovom vrimenu je sve manje nosila, osobito od onog vremena i dalje kad je zaladnilo, a nosivost je opadala kako stari, dok stanarica nije uvidila da od nje više štete neg hasne, trošila je ranu na dan, a na ritko je nosila jaja.

Uzmimo za primer da je kokoš na dan poila oko 20 kila rane, to je godišnje oko 20 kila, recimo 20 kila, nuz sve sve ono šta je načepkala u vrijeme i skupila buba po avliji i ledini. Kad se da je kokoškin prosičan životni vik bijo oko 60 dana, ona je za to vrijeme poila najmanje 60 kila kuruza il drugi žitarica. Recimo da su na dan s oko 30 lanaca zemlje odranjivali oko 50 kokošiju, od koji su mogli bar nji 50 spričit da se od kvočke, onda bi one za oko dvi-tri nedilje koje pronele, a potrošnja rane bi njim bila mnogo manja neg kad su kvočke.

Moja majka je znala imat i po deset kopunova, a u odminili četrdesetak kvočaka, jel je kopunjenje piliće skoro od dvi kvočke, a to je obavijoj

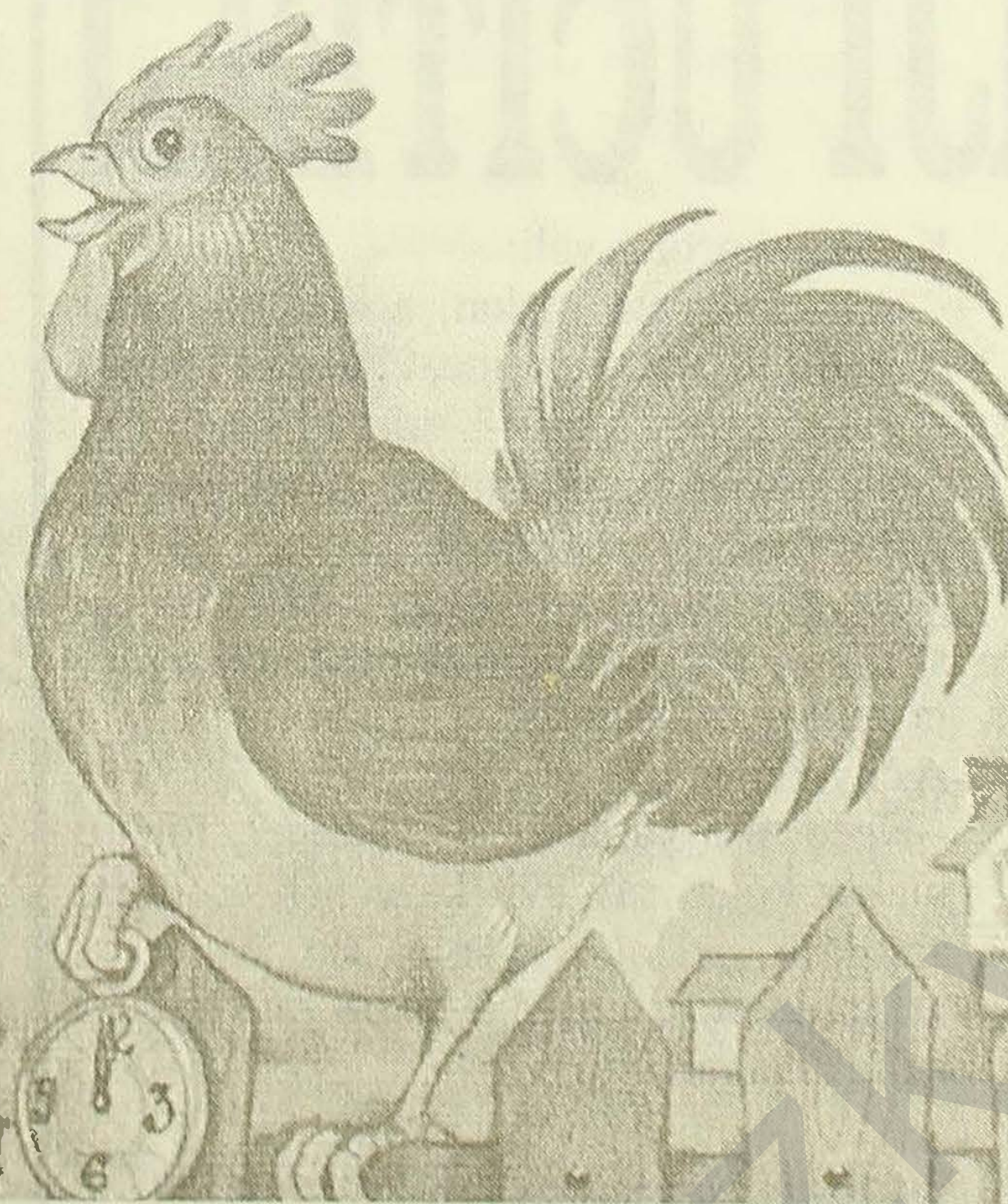
godišnje barem dvared. Tako je ušporovano dosta rane, jel kvočka na tom zadatku godišnje potroši oko 100-120 dana, skoro jednu trećinu godine. Za to vrijeme ona je poila oko 10 kila rane, jel nije išla čeprkat, a to je za 50 kvočaka oko 500 kila rane, odnosno za tri godine oko 1.500 kila. S toliko kuruza se moglo uranit tri-četiri ranjenika. Nuz to hasna od kopuna je u tom da je bijo bolji od kvočke u odranjivanju pilića, jel ji je više sačuvo od kojekaki štetnika, primerice od lisica, kobaca i drugi.

Kopun u odranjivanju pileža

Jedna naša pramajka, svakako mudra žena, kontala je kako da što unosnije odranjiva pilež, kad se zna da svaka kokoš mora godišnje jedared prokvocat da izleže i odrani piliće, skontala je kako da to kokoškino dugačko vrijeme bakćanja oko pilića što više skрати.

Da krenem redom majkinim kontanjem. Kad je kokoški došlo vrijeme da će prokvocat na to se nakanjivala smanjivanjem nošenja jaja i na jedno desetak dana, prija neg će prokvocat, pristala ji nosit. Kad je prokvocala prošlo je po nekoliko dana dok je nisu nasadili. Na jajima je ležala 21 dan. Izležene piliće je vodila prosično dva maseca i kad ji ostavila, kad su kadri da se sami staraju o rani, tribalo joj je barem desetak dana da prikvoča. Posli tog je prošlo vrijeme dok nije ponovo pronela i kad je opet postala nosilja, od pristanka nošenja do ovog vrimena, proteklo joj je najmanje sto do stovadeset dana. Kokoš je skoro jednu trećinu godine provela na stvaranju i odranjivanju potomstva.

Ta naša pramajka, mudra stanarica, se dositila da joj u odranjivanju pileža mož pomoć kopun, koji će izležene piliće vodit dok ne odrastu, al s ostvarenjem ove zamisli s njim je bila na polak puta. Rešila je da će joj kopun vodit piliće, al ko će ji izleć? Šnjotala je i o tom, kako da odmini kvočku, pa se dostitila da joj u tom pomogne mlada pućka, kako su kazali, koja još ne prima pućka, zapravo koja još nije sazrila za parenje.

Da joj ta pućkica ne ide zabadavad, odredila joj zadaću da izleže kokošiji nasad umisto kvočke. Nuz to pućka je krupnija i u nasadu pokrije petnaestak jaja više. To je mudro smišljeno. Sad je sa kontanjem krug smanjivanja troškova bijo zatvoren. Ostalo je da reši:

Kako natirat pućku da leži na jajima

Stanarice su dotleg kontale dok jednoj od nji nije palo na pamet kako da privoli mladu pućku, da tri nedilje leži na jajima. Naime nisu sve pućke iz istog legla, a kako su različite starosti tako i u različito vrijeme sazriju za parenje. Odabranoj pućki je na silu u grlo sasula dva-tri naprstka rakije, metnila je u košar na gnjizdo brez jaja, a odozgor ga pokrila košarom brez dnola, da pućka viri napolje, a da ne mož ustat. Opijena pućka se nije opirala ležećem položaju, a kad se otriznila i počela kopreat da na silu ustane, stanarica je još jedared, po potrebi i dvared, ponovila opijanje rakijom, sve dok se nije okanila kopreanja. Pućku il više nji je držala u zamračenom ketrencu il kokošinju dva-tri dana, dok se nije privikla da mirno leži, a onda je stanarica pod nju podmetnila nasad jaja. S večeri i ujutru je puštala da se izbalega, naranila je i napojila, a posli vratila u gnjizdo. Za tri nedilje pućka je izlegla piliće, a kad je to obavila puštena je med druge pućke, da i ona dospije pod pućka.

Ovim mudrim potezom je stanarica odjedared ubila dvi muve, raskvocana kokoš je za kratko vrijeme prikvocala i vratila se med druge kokoške, a za to vrijeme mlade pućke svakako idu ranu, a ne sparivaju se, pa nek onda koja od nji bude i na ovaki način od hasne.

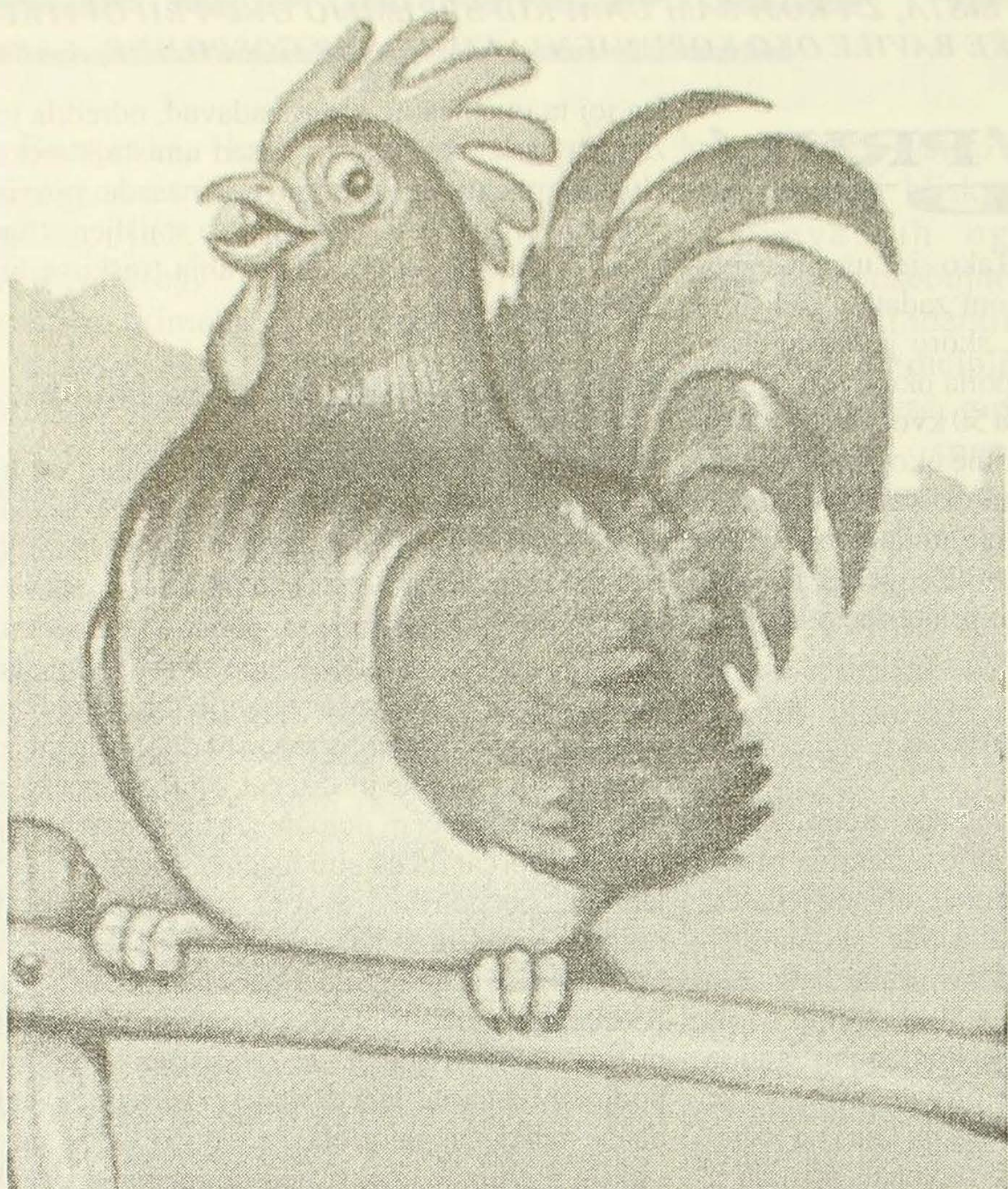
Nastavak slidi

1. Gospojina Velika, Uznesenje Blažene Dvice Marije (15. VIII): Mala, rođenje Blažene Dvice Marije (8. IX).
2. Kopun uštrojen (kastiran) pivac.
3. Spadat pripadat.
4. Stanarica - žena koja obavlja poslove domaćice u avliji, najviše se bavi odranjivanjem pileža (peradi).
5. Nasad kolilčma jaja koja se podmeće pod kvočku i drugu perad da ji ležanjem izlegu.
6. Primerice, ni jedna ženka sisara nemož donet na svit potomaka više od težine svog tila, pa tako i ptice imaju ograničenu moć davanja potomaka (snesenja jaja).
7. Jedno na drugo prosik.
8. Stanarica je dobro poznavala svoj pilež, s vrimena na vrijeme je ogledala kokoške i po tom znala koja joj je kaka nosilja. (Stanarica je uvačennoj kokoški prstom mogla napipat jaje koje će uskoro snest.)
9. U dubretu (stajnjaku) u korlatu su muve, pa i drugi insekti, polagali jaja, čije je larve rado ijo pilež.
10. Ledina zatravljen dio salašarske avlije.
11. Ranjenik rovljenik.
12. Kobac, kobo je ptica grabljivica koja u visini jedri iznad plena, strmoglavi se na njeg, zgrabi nogama i odnese. Ta ptica je ustvari jastreb, a narod je pogrišno zove kobo. Kobac je ptica grabljivica, manji je od jastreba i lovi same ptice koje lete.
13. Skontat smislit.
14. Bakćat (se) petljat (se), baviti (se) nečim.
15. Kontat razmišljat.
16. Kopreat otimat (se)
17. Ketrenac ispid staja omanji ograđen prostor za smištaj rane za josag.

Subotica, listopada 2000.

Alojzije Stantić

KOPUNJENJE

Bili smo novine koje su na vrijeme kukurikale. Dobronamjerne prognoze su bile: završit ćete u loncu. Nismo u loncu, a o zlonamjernim nagađanjima ne bih.

Sada neki koji su ranije mnogo kokodakali preko noći postaju novinari kopuni (vidi str. 15). No, ako imaju ono što kopun nema mogli bi zaviriti u dio savjesti pod uvjetom da je nisu iskokodakali po raznim državnim ekranima i na rizmama papira, pa sada kokodaču drugo kukurikanje, tražeći u galopu nov padok.

Bunjevačka narodna pripovitka

Zabilježio i obradio: Balint Vujkov

MAGAREĆIJI UČITELJ

U vrime kad sam ja išo u škulu stražnja klupa je bila magarećija. Tamo su sidili đakele i đakunice š čijom pamećom se učitelj najviše namučio. To je onda bio taki red i gotovo.

Al u jednu salašarsku škulu došo učitelj, koji ni taj red nije poštovo. Ne samo koji đakela njemu nije po ćudi, on ga već nasadiva ko kvočku u magarećiju klupu, pa da je baš prvi u pameti.

Jedared jedan taki deran došo kući sav uplakan.

--Križbože, nije te valda kogod tuko?

Otac i mater se uplšili, a deran zajjico:

--Bolje da su me i natukli, neg ono što mi je učitelj odredio. Otiro me u magarećiju klupu, kaže: sidićeš u njoj dok škulu ne završiš, pa nek se čuje i nek se zna.

Kad je tako, otac veli:

--Nemoj ti zato plakat, a kad gospodar učitelj želi, nek ne brine, i čuće se i znaće se.

I nije prošlo dugo vrimena učitelj poruči, da mu dođe deranov otac.

--Šta ja to čujem, baćo, --dočeko ga strogo-- ti svud okolo pripovidaš da sam ja magarećiji učitelj?

A čovik njemu:

--Neće bit valjada, da lažem? Pitajte makar koga, sav svit kaže nek se ja ne žalostim, jel ako se moj sin škulari u magarećijoj klupi, to je samo zato što je i učitelj magarećiji.

Kazivao: Vojnić Jadrić Jašo, rođen 1907. Šupljak

Iz starog tiska

Kako su Rusi primili vijest da će Mađarska oštro istupiti protiv svakog pokušaja Rusije da pređe Karpate?

Odgovor:

U jednu radnju za pranje i glačanje rublja uđe jedan dječak i reče:

-- Poručio Vam je moj otac da će, ako mu još danas ne operete i izglačate košulje, doći ovamo pa će Vas isprebijati razlupati Vam radnju.

-- A koji broj kragne ima tvoj otac? upita gazda radnje.

-- Trideset i šesti -- odgovori dječak.

-- Onda mu reci neka slobodno dođe.

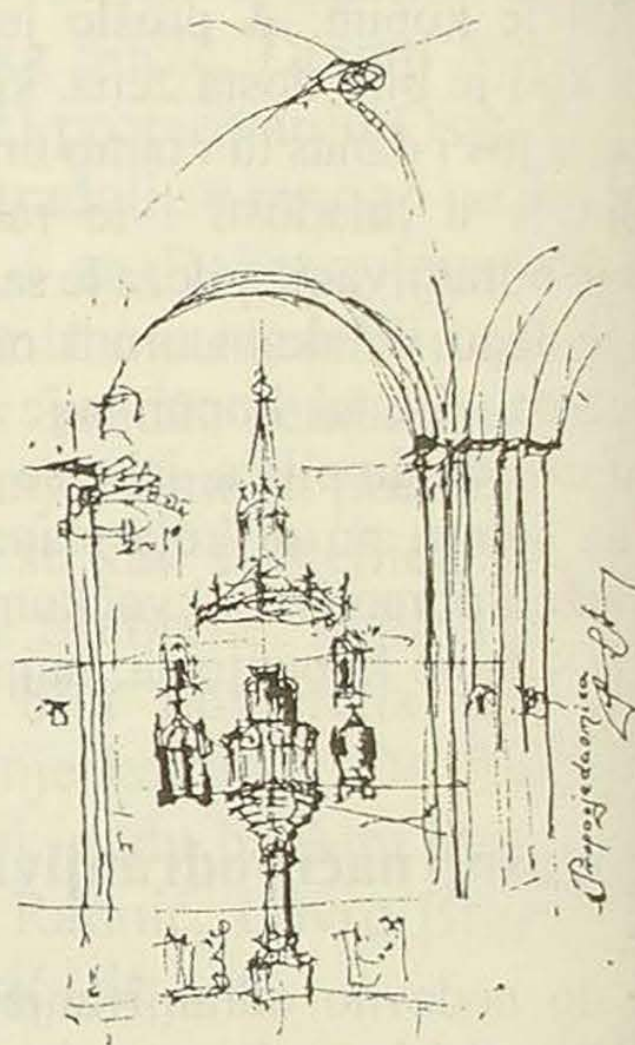
"Bunjevačko žackalo", Subotica, 3. veljače

(Na)učimo divanit

U starovinsko vrime salaši nisu bili jedan drugom na dovat, jel se naši stari nisu dilili. O tom nije bilo ni divana da mlad čovik odbije ćošu od oćeve kuće, otkoraca sebi oklinak zemlje i udari temelje čim je brkove malo zavrnio. Dok je dida živ. u kući drugi ne zapovida, a požene mu se sinovi i unučad, a pokatkad i prauučad. Sve to na okupu i dida mora bit dobre pante ako oće da zna svako ćeljade u glavu. A moro je znat sve u prste, jel nije laka stvar očuvat pravdu u tolikoj kući, a brez nje nije bilo sloge.

«Opaljeni dida», iz zbirke «Hrvatske narodne pripovijetke» (bunjevačke) Balinta Vujkova, «Bratstvo-jedinstvo» Novi Sad, 1953.

PRETPLATITE SE NA "ŽIG" ZA XXI. STOLJEĆE

Male opservacije na velike teme

1. Od kada je prestao pisati književnu kritiku u gradu se knjige množ aritmetičkom progresijom. Dobro z knjige, loše za kritiku.

2. Nadajmo se da nas snijeg i temperatura ispod ništice u prosincu neće prijatno iznenaditi, napose ne zadužene za proizvodnju električne energije odgovorne diplomirane političare EPS-a.

3. Kad su u pitanju izbori, napose oni predsjednički, demokracije ne funkcioniraju ponajbolje ni u SAD-u. Uostalom, tko im je kriv što se toliko dugo bave nama.

4. Milošević bez penzije. Dok ne napuni 60. godina. (Naslovnica «Večernji novosti» utorak, 4. novembar 2000. Jadnik, (H. Victor) kako će čovjek prezimiti zimu, neće valjda morati seliti okcidentalne krajeve. Uostalom vijest nije točna, obična novinarska patka. Z bolesničku penziju je već davno ispunio potrebne i nužne uvjete. No, po svemu sudeći izgleda da je i naše zdravstvo šenfliku, ne mogu to da skontaju.